

SUOMEN KIELIOPPI.

ALKEISOPETUSTA VARTEN

TOIMITTANUT

A. H. KALLIO.

TOINEN, MUUTETTU PAINOS.

PORVOOSSA,
WERNER SÖDERSTRÖM.

SUOMEN KIELIOPI.

ALKIOPETUSTA VARTEN

A. H. RALLIO

WERNER LITTON

HELSINGISSÄ,

Osakeyhtiö Weilin & Göös Aktiebolag

1896.

Esipuhe.

*Tämä uusi painos esiintyy monessa suhteessa muutet-
tuna ja lisättynä, jotta se paremmin kuin edellinen vastaisi
kieliopillisen alkeisopetuksen tarpeita. Erityisesti pyydän
saada kiittää lehtori B. F. Godenhjelmiä niistä neuvoista,
joita hän hyvän tahitoisesti on minulle antanut tätä uutta
painosta laatiessani. — — — — —*

A. H. Kallio.

Johdatus.

1 §. Kussakin sanassa on yksi tai useampi *tavuu*; esim. *maa* ja *tie* sanoissa on yksi tavuu, *tyt-tö* sanassa on kaksi tavuuta, *ih-mi-nen* sanassa on kolme tavuuta j. n. e.

2 §. Kussakin tavuussa on yksi tai useampi *äänne*; esim. *tär-ke-ä* sanan ensi tavuussa on kolme, toisessa kaksi äännettä ja kolmannessa yksi äänne.

3 §. Semmoinen äänne, joka voi yksin muodostaa tavuun, sanotaan *vokaaliksi* (ääntiöksi). Sellaiset äänneet, jotka ainoastaan vokaalien kanssa yhdessä saattavat muodostaa tavuita, sanotaan *konsonanteiksi* (kerakkeiksi).

4 §. Äänneiden merkkejä sanotaan *kirjaimiksi*.

Vokaalien merkit ovat: *a, e, i, o, u, y, ä, ö*.

Konsonanttien merkit ovat: *d, g, h, j, k, l, m, n, p, r, s, t, v*.

5 §. Yksi konsonanttimerkki kahden vokaalin välissä viedään tavattaissa jälkimmäiseen tavuuseen, esim. *ta-lo, pu-vun*.

Kahdesta konsonanttimerkistä vokaalien välissä viedään tavattaissa toinen edelliseen ja toinen jälkimmäiseen tavuuseen, esim. *kar-tan, kis-ko, kas-tan, piis-pa, saat-taa, pap-pi*.

Kolmesta konsonanttimerkistä sanan ensimmäisen ja toisen tavuun vokaalien välissä viedään tavattaissa vaan viimeinen toiseen tavuuseen, esim. *kirk-ko, simp-sukka, kant-ta, purt-ta, kors-kea*.

Huom.! Ainoastaan ensi tavuun lopussa voi olla kaksi konsonanttia. Katso esim.!

Luettele poikien, tyttöjen, tuttaviesi ynnä muiden henkilöiden nimiä! Sano eläinten nimiä! Luettele sellaisten esineiden nimiä, joita on luokkahuoneessa, kotona, pihalla, kadulla, metsässä, ylläsi j. n. e.! Sano maiden, kaupunkien, järvien y. m. nimiä!

Henkilöiden, eläinten ynnä muiden esineiden nimiä sanotaan *substantiiveiksi*.

6 §. *Substantiivi* (esinesana) nimittää, *mikä* jokin on.

Keksi vielä esimerkkejä substantiiveista!

Sano mimmoisia ovat väriltään, muodoltaan, kooltaan j. n. e.: pöytä, tuoli, seinä, metsä, hevonen, omena, tyttö, orava, sauva, laiva, susi, lammas j. n. e.

Keksi vielä ominaisuuksia seuraavistakin esineistä: isä, poika, puu, katu, takki, lintu, kala, kukka, koira, ovi, sade, kello, lapsi, sokuri, kulta, veitsi, rauta j. n. e.

7 §. *Adjektiivi* (laatusana) nimittää, *mimmoinen* jokin on.

Keksi vielä esimerkkejä adjektiiveista!

Sano mitä seuraavat henkilöt tekevät: räätäli, kalastaja, seppä, kauppias, talonpoika, isä, äiti, lapsi, veli, sisar, opettaja j. n. e.

Sano jokin *toiminta* seuraavista eläimistä: koira, kissa, härkä, hevonen, lammas, sika, kukko, kana, leivonen j. n. e.

Sano jokin *tila* seuraavista: akka, poika, hiiri, hevonen, orava, kulta, kukka, tähti, puu, metsä, laiva j. n. e.

8 §. *Verbi* (teonsana) on semmoinen sana, joka ilmaisee jostakin esineestä *toiminnan* tai *tilan*.

Keksi esimerkkejä verbeistä!

Räätäli neuloo. Suutari istuu. Kalastajat onkivat. Seppä takoo. Kauppias myy. Talonpoika kyntää. Kissat naukuvat. Hevoset juoksevat. Lammaskäki. Perhonen lentää. Kalat uivat. Tuli palaa. Kulta kiiltää. Kukka lemuu. Tähti loistaa.

9 §. Kun jostakin sanotaan jotakin, syntyy lause. Mistä sanotaan jotakin yllä olevissa lauseissa? Mitä sanotaan mistäkin yllä olevissa lauseissa? Keksi muita lauseita!

Kuinka monta osaa on lauseessa?

10 §. Lauseessa on kaksi *pääosaa*: *subjekti* (alus) ja *predikaatti* (maine).

Mitä kumpikin näistä osista ilmaisee?

11 §. *Subjekti* on se, josta jotakin sanotaan.

12 §. *Predikaatti* on se, mikä subjektista sanotaan.

Mimmoinen sana on subjekti?

Mimmoinen sana on predikaatti?

Varpunen on lintu. Hauet ovat kaloja. Metsä on kaunis. Koirat ovat vihaiset. Vesi on kylmää. Lapset ovat pieniä.

Mitkä ovat subjektit ylläolevissa lauseissa?

Mitä näissä lauseissa sanotaan subjektista?

Mitkä ovat siis predikaatit näissä lauseissa?

Mikä on predikaattiverbi siinä predikaatissa?

13 §. *Olla*-verbi ei tavallisesti yksinänsä muodosta predikaattia, vaan vaatii *predikaatintäyteen*.

Mikä on predikaatintäyte ylläolevissa lauseissa?

Mimmoinen sana on predikaatintäyte näissä lauseissa?

Keksi muita lauseita, joissa on predikaatintäyte!

Tuletko? Tulen. Tuleeko hän? Tulee. Menettekö? Menemme. Menevätkö he? Menevät.

Mikä on subjekti näissä lauseissa?

14 §. Usein predikaatti sisältää itsessään myös subjektin.

---

15 §. Sanat ovat *yksikkö*-luvussa eli *singulaarissa*, kun on puhe yhdestä, mutta *monikossa* eli *pluraalissa*, kun on puhe monesta, esim. *Varpunen on lintu. Varpuset ovat lintuja. Kala ui. Lapset leikittelevät.*

Mitä ilmoittavat sanat: *yksi, kaksi, kolme, neljä* j. n. e.? Vastaus: määrättyä lukua.

Mitä ilmoittavat sanat: *ensimmäinen, toinen, kolmas, neljäs* j. n. e.? Vastaus: Määrättyä järjestystä.

16 §. *Laskusanat* ilmoittavat määrätyn luvun tai järjestyksen.

Poika lukee, sillä poika on ahkera. Voiko jälkimmäisen poika-sanat sijasta käyttää jotain muuta sanaa? Voi sanoa: hän.

Mimmoisen sanan sijasta käytetään silloin *hän* sanaa?

Sanotaanko: *isä ostaa isälle?*

Miten sen sijasta sanotaan? Vastaus: *isä ostaa itsellensä.*

Minä löysin kauniin kukan ja minä annan kauniin kukan äidille. Voiko jälkimmäisen kauniin sijasta käyttää jotain muuta sanaa? Voipi sanoa: minä löysin kauniin kukan ja minä annan sen kukan äidille.

Mimmoisen sanan sijasta on *sen*-sanaa silloin käytetty?

Minä löysin kukan ja annan sen äidille.

Minkä sanan sijasta on *sen* siinä käytetty?

17 §. *Pronominit* (asemosanat) ovat sellaisia sanoja, joita käytetään substantiivien tai adjektiivien sijasta.

Tavallisimmat pronominit ovat: *minä, sinä, hän, me, te, he; itse; tämä, tuo, se, nämät, nuot, ne; kuka, ken, mikä; joka; joku, jompikumpi, kumpikin, kukaan, mikään, jokainen y. m.*

---

18 §. Substantiiveja ja adjektiiveja sanotaan yhteisellä nimellä *nomineiksi* (nimisanoiksi). Nomineihin luetaan myös laskusanat ja pronominit.

19 §. *Partikkeli* (apusana) on jokainen sana, joka ei ole nomini eikä verbi, esim. *täältä, sinne, ylhäällä, eilen, joskus, milloin? miten? kuinka? siten; alla, luona, yli, viereen, jälkeen, takana, ympäri, kautta, tähden, varten; ja, sekä, mutta, vaan, eli, tai, kun, kuin, sillä, että, jos, vaikka; ahah, hei, oi, hui!*

20 §. Sanat jakautuvat kolmeen luokkaan: 1) *nomineihin*, 2) *verbeihin*, 3) *partikkeleihin*.

Harjoittele jostain kertomuksesta sanaluokkia ja lauseen pääosia.

---

21 §. *Nomineilla* ja *verbeillä* on monta eri muotoa, esim. *talo, talon, taloa, talossa, talolta, talot, talojen, taloista, taloilla j. n. e.; sanot, sanomme, sanoimme, sanoisitte, sanokaa, sanoa j. n. e.*

22 §. Ne erilaiset lisäykset, jotka eri muodoissa löytyvät sanain lopussa, sanotaan *päätteiksi*. Se sanan osa, johon pääte on liitetty, sanotaan *vartaloksi*.

Mikä on vartalo ja mitkä ovat päätteet ylläolevissa sanoissa?

Huom.! Suomenkielessä sanan vartalo tavallisesti päättyy vokaaliin.

23 §. Sanain mainitsemista eri muodoissa sanotaan *taivutukseksi*.

24 §. Nominien taivutusta sanotaan *deklinatsiooniksi* eli *sijoittelemiseksi*.

25 §. Verbien taivutusta sanotaan *konjugatsiooniksi*.

26 §. Nominien eri muotoja sanotaan *kaasuksiksi* eli *sijoiksi*. Niitä on suomenkielessä hyvin monta sekä yksikössä että monikossa.

Tyttö istuu. Tytöt istuvat. Talo on vanha. Talot ovat vanhat.

Ylläolevissa lauseissa sanat *tyttö, tytöt, talo, talot, vanha, vanhat* ovat sijassa, jonka nimi on *nominatiivi* eli *nimentö*.

Mitä lauseenosia ovat nämät sanat?

27 §. Nominatiivia käytetään subjektin ja olla-verbin predikaatintäytteen sijana.

Pojan kirja on uusi. Tyttöjen kelkat menivät rikki.
Sanat *pojan* ja *tyttöjen* ovat sijassa, jonka nimi on *genetiivi* eli *omanto*.

28 §. Genetiivi merkitsee *omistamista*.

Sano esim. *genetiivistä!*

29 §. Verbien eri muodoissa on huomattava eri persoonat. Niitä on kummassakin luvussa kolme. Esim.

Yksikön 1:nen persoona: (*minä*) *tulen*.

„ 2:nen „ : (*sinä*) *tulet*.

„ 3:s „ : (*hän*) *tulee*.

Monikon 1:nen „ : (*me*) *tulemme*.

„ 2:nen „ : (*te*) *tulette*.

„ 3:s „ : (*he*) *tulevat*.

Mitä sanoja ovat subjektit näissä lauseissa?

30 §. *Minä, sinä, hän, me, te, he* sanotaan *personaalipronomineiksi*.

Mitkä ovat eri persoonain päätteet?

31 §. Verbien taivutuksessa on myös huomattava eri aikamuodot eli *temporit*.

32 §. *Temporeita* eli aikamuotoja ovat:

a) Preesens: *tulen, tulet, tulee, tulemme, tulette, tulevat*.

Kielteisesti: *en tule, et tule, ei tule, emme tule, ette tule, eivät tule*.

Taivuta muita verbejä preesensissä!

b) Imperfekti: *tulin, tulit, tuli, tulimme, tulitte, tulivat*.

Kielteisesti: en	}	tullut.	emme	}	tulleet.
et			ette		
ei			eivät		

Taivuta muita verbejä imperfektissä!

c) Perfekti: olen	}	tullut.	olemme	}	tulleet.
olet			olette		
on			ovat		

Kielteisesti: en	}	ole tullut.	emme	}	ole tulleet.
et			ette		
ei			eivät		

Taivuta muita verbejä perfektissä!

d) Pluskvam-	olin	} tullut.	olimme	} tulleet.
perfekti:	olit		olitte	
	oli		olivat	

Kielteisesti: en	} ollut tullut.	emme	} olleet tulleet.
et		ette	
ei		eivät	

Taivuta muita verbejä pluskvamperfektissä!

Harjoittele jostain kertomuksesta nominien ja verbien yllämainittuja muotoja!

Isä lukee kirjaa. Pojat juoksevat ulkona. Tuoli meni rikki. Kaunis varsa juoksee. Hyvät kirjat jäivät kouluun. Pieni tyttö juoksee usein viheriällä niityllä. Tuo uusi talo on sangen kaunis.

Mikä on subjekti, mikä predikaatti näissä lauseissa?

Onko näissä lauseissa muitakin sanoja kuin lauseen *pääosat*?

33 §. Muita lauseenosia kuin subjektia ja predikaattia sanotaan lauseen *sivu-osiksi* eli *kasvuiksi*.

Mitkä ovat sivu-osia eli kasvuja ylläolevissa lauseissa?

34 §. *Lauseen kasvut määräävät lähemmin jotakin muuta sanaa lauseessa.*

Mitä sanaa määrää mikin kasvu äskeisissä lauseissa?

35 §. Semmoista lausetta, jossa vaan on subjekti ja predikaatti, sanotaan *paljaaksi lauseeksi*.

36 §. Semmoista lausetta, jossa on kasvuja, sanotaan *kasvaneeksi lauseeksi*.

Sano esimerkkejä paljaista ja kasvaneista lauseista ja tee paljaita lauseita kasvaneiksi ja päinvastoin!

Hän on hyvä lapsi. Uusi talo on kaunis. Vanha setä istuu. Kauniit kukat kuihtuivat.

Mimmoista sanaa määräävät ylläolevat kasvut?

37 §. Substantiivin määräystä sanotaan *attribuutiksi*.

Mimmoinen sana on attribuutti ylläolevissa lauseissa?

Sano jokin *adjektiivi-attribuutti* seuraaville substantiiveille: isä, poika, lapsi, seppä, kello, omena, kukka, sotamies, laiva, oravat, kyyhkyset, ovet, sade, kukko j. n. e.

Liitä substantiiveihin jokin *adjektiivi-attribuutti* seuraavissa lauseissa: Poika lukee. Ukko on hyvä. Hevonen vetää kuormaa. Lapset juoksevat rannalla. Seppä takoo pajassa. Talvi on poissa. Suvi on tullut. Jäät ovat lähteneet merestä. Kukat lemuavat niityllä ja mäillä. Linnut laulelevat metsissä. Ihmiset eivät istu tuvassa.

Pojan kirja on kaunis. Poikien kirjat ovat kauniit.
Mitä määräyksiä on näissä lauseissa?

Missä muodossa ja mimmoisia sanoja ovat nämät määräykset?

38 §. Genetiivissä olevaa substantiivia, joka on attribuuttina toiselle substantiiville, sanotaan *genetiivi-attribuutiksi*.

Mitä merkitsee genetiivi-attribuutti? Vastaus: omistamista.

Harjoittele jostain kertomuksesta attribuuttein käytäntöä!

Poika söi omenan. Poika söi omenat.

Minkä, mitkä poika söi?

Mikä kasvu on näissä lauseissa?

Mitä ilmaisee tämä kasvu? Vastaus: Se ilmaisee esineen, jota verbin toiminnan ajatellaan suorastaan kohtaavan.

39 §. *Objekti* eli *kohde* ilmaisee toiminnan esineen.

Mimmoisen sanan määräys ja mimmainen sana on objekti?

Sanat *omenan*, *omenat* ovat sijassa, jonka nimi on *akkusatiivi* eli *kohdanto*.

40 §. Akkusatiivin päätte on yksikössä *-n*, monikossa *-t*.

Keksi lauseita, joissa on akkusatiivi-objekti!

Koirä pureskelee luuta, luita. Aiti toruu tyttöä, tyttöjä. Sairas nauttii lääkettä, lääkkeitä. Koirä hätyyttää kanaa, kanoja.

Mitä määräyksiä on näissä lauseissa?

Ovatko ne akkusatiivissa?

Nämät objektit ovat sijassa, jonka nimi on *partitiivi* eli *eronto*.

41 §. Partitiivin päätteet ovat *-a*, *-ä*, *-ta*, *-tä*.

Missä sijoissa voi siis objekti olla?

Keksi paljon lauseita, joissa on objekti!

42 §. Semmoisia verbejä, joilla voi olla objekti, sanotaan *transitiivisiksi* eli *kohteellisiksi* verbeiksi.

Huom.! Transitiiviverbi lausuu toiminnan, jonka ajatellaan suorastaan kohtaavan jotakin.

Keksi transitiiviverbejä! Transitiiviverbi tunnetaan siitä, että sillä saattaa olla objekti.

Voivatko verbit *juoksee, kukoistaa, kiittää, siintää, muuttuu, hohtaa, mieltyy, suuttuu* j. n. e. saada objektia?

43 §. Sellaisia verbejä, jotka eivät voi saada objektia, sanotaan *intransitiivisiksi* eli *kohteettomiksi* verbeiksi.

Huom.! Intransitiiviverbi lausuu joko tilan tai semmoisen toiminnan, jota ei ajatella suorastaan kohtaavan jotakin.

Keksi intransitiiviverbejä! Intransitiiviverbi tunnetaan siitä, että sillä ei saata olla objektia.

44 §. Verbit ovat merkitykseltään transitiivisia tai intransitiivisia.

Harjoittele jostain kertomuksesta objektin käytäntöä sekä verbilajeja?

Isä istuu tuvassa. Pojat juoksevat pihalla. Äiti meni tupaan. Lintu lensi katolle.

Mitä ilmaisevat näiden lauseiden kasvut? Vastaus: Ne ilmaisevat *paikkaa*.

Mimmoisia sanoja ne ovat?

Minä tulen maanantaina. Isä oli vuoden kipeä. Hän nukkuu päivällä.

Mitä ilmaisevat näiden lauseiden kasvut? Vastaus: Ne ilmaisevat *aikaa*.

Poika suuttui leikistä. Hän matkusti hevosella. Hän kulki jalan.

Mitä ilmaisevat näiden lauseiden kasvut? Vastaus: *syytä, keinoa, tapaa*.

45 §. Semmoinen kasvu, joka ilmoittaa *paikkaa, aikaa, syytä, keinoa, tapaa* tai muuta semmoista, sanotaan *adverbiaaliksi*.

Mimmoisia sanoja ovat ylläolleet adverbiaalit?

Minä istun tässä. Hän juoksee sinne. Isä läksi eilen. Hän nauroi kovasti.

Mimmoisia sanoja ovat näiden lauseiden adverbiaalit?

46 §. Sellaisia partikkeleita, joita käytetään adverbialina, sanotaan *adverbeiksi*.

Sano esimerkkejä adverbeista!

Huom.! Adverbit ovat ainoat partikkelit, jotka voivat yksinään olla lauseenosana.

Kissa on pöydän alla. Tyttö soutelee ympäri lahtea. Ukko istuu tien vieressä. Hevonen kulkee tietä pitkin. Poika hyppäsi yli aidan. Isä meni sedän luo. Setä tulee jälkeen joulun.

Missä on kissa? Vastaus: *pöydän alla*. Missä tyttö soutelee, ukko istuu, hevonen kulkee? Vastaus: *ympäri lahtea, tien vieressä, tietä pitkin*. Mistä poika hyppäsi? Vastaus: *yli aidan*. Minne isä meni? Vastaus: *sedän luo*. Koska setä tulee? Vastaus: *jälkeen joulun*.

Mikä on siis adverbialina ylläolevissa lauseissa?

Mimmoisia sanoja ovat *pöydän, lahtea j. n. e. sekä mimmoisia alla, ympäri j. n. e.?*

47 §. Semmoisia partikkeleita, jotka yhdessä substantiivin kanssa muodostavat adverbialin, sanotaan *prepositsiooneiksi*, jos ne ovat substantiivin edellä, ja *postpositsiooneiksi*, jos ne ovat substantiivin jälessä.

Mitkä ylläolevista partikkeleista ovat prepositsiooneja, mitkä postpositsiooneja?

Missä kaasuksissa on substantiivi prepositsioonin tai postpositsioonin keralla? Vastaus: joko *genetiivissä* tai *partitiivissa*.

Huom.! Prepositsiooni ja postpositsiooni ei yksinäänsä muodosta mitään lauseenosaa, vaan ainoastaan substantiivin kanssa yhdessä.

Minä käyn edellä ja sinä käyt jälessä. Isä käy pojan edellä ja poika käy isän jälessä. Poika juoksentelee ympäri. Tyttö soutelee ympäri lahtea. Minä ehdin ennen kuin sinä. Minä ehdin ennen sinua.

Mimmoisia partikkeleita ovat *edellä, jälessä, ympäri* ja *ennen* ylläolevissa lauseissa?

48 §. Usea partikkeli voi olla sekä adverbi että prepositsiooni tai postpositsiooni.

Mikä sen eroituksen määrää? Vertaa 46 § huom. ja 47 § huom.!

Isä on tuvassa, mutta äiti on ulkona.

49 §. Kun *olla*-verbillä on paikanmääräys, voi se yksin muodostaa predikaatin. Vrt. 13 §.

Harjoittele jostain kertomuksesta adverbialleja, adverbeja, prepositsiooneja ja postpositsiooneja!

Poika laulaa. Isä kuuntelee. Nämät kaksi lausetta voipi yhdistää toisiinsa monella eri tavalla; esim.

Poika laulaa, ja isä kuuntelee. Poika laulaa, mutta isä kuuntelee. Poika laulaa, sillä isä kuuntelee. Poika laulaa, kun isä kuuntelee. Poika laulaa, jos isä kuuntelee. Poika laulaa, vaikka isä kuuntelee.

50 §. Kun eri lauseita liitetään toisiinsa, syntyy *yhdistetty lause* eli *lausejakso*.

51 §. Tavallisimmat niistä sanoista, joilla lauseita yhdistetään, ovat partikkelit *ja, tai, eli, vai, mutta, vaan, siis, sillä, että, jotta, koska, kun, jos* ja *vaikka*.

52 §. Sellaisia partikkeleita, jotka yhdistävät lauseita toisiinsa, sanotaan *konjunktiooneiksi* eli *sidesanoiksi*.

Muist.! Muutamat konjunktksioonit yhdistävät myös samallaisia lauseenosia; esim. Isä ja äiti tulevat. Ostatko kyniä vai paperia? Häntä sanotaan Jussiksi eli Jusuksi.

Poika sanoi, että ulkona satoi. Tyttö luki, jotta pääsisi luokalta. Isä ei anna, koska poika on tottelematon. Kun kesä tulee, lähdän minä maalle. Jos pyydät kauniisti, niin saat. Hän ei palele, vaikka on kylmä. Sinä kävelet nopeammin, kuin minä juoksen.

53 §. Sellaisia lauseita, jotka alkavat jollakin konjunktksiooneista *että, jotta, koska, kun, jos, vaikka, kuin*, sanotaan *sivulauseiksi*.

54 §. Sivulause on toisen lauseen määräys.

55 §. Se lause, jota sivulause määrää, sanotaan sen *päälauseeksi*.

Mitkä ylläolevista lauseista ovat päälauseita?

---

56 §. Saman lausejakson eri lauseita erotetaan toisistaan *pilkulla* (,).

57 §. Pilkkua käytetään myös erottamaan samaan lauseeseen kuuluvia sanoja:

a) jos niiden välistä on *ja* jätetty pois; esim. *Isä, äiti, poika ja tytär tulivat tänne. Hän on väkevä, iso ja reipas mies.*

b) jos niitä yhdistää *mutta, vaan* tai *siis*; esim. *Poika on ahkera, mutta huonopäinen. Poika ei ole laiska, vaan huonopäinen. Kaikkien täytyy totella, siis sinunkin.*

c) erottamaan huudahdus- ja puhuttelusanoja; esim. *Voi, kuinka kaunis on illan kuu! Mistä sinä, poikaseni, nyt tulet!*

Nyt on lauantai-ilta. Isä istuu kamarissa. Pojat leikkitelevät ulkona pihalla. Pieni Elli hoitelee nukkeaan. Äiti puuhaa keittiössä. Kaikki palvelijat ovat ahkerassa työssä. Huomenna lähtevät kaikki kirkkoon.

58 §. Sellaisten lauseiden väliin, joita ei ole yhdistetty toisiinsa, pannaan *piste* (.).

Huom.! Pisteen jälkeen aljetaan seuraava lause isolla alkukirjaimella.

59 §. Huudahdusta, toivomusta ja käskyä sisältävän lauseen loppuun pannaan *huutomerkki* (!), esim. *Voi teitä, pojat! Eläköön Suomi! Mene heti pois täältä!*

60 §. Semmoisen lauseen jälkeen, joka sanasta sanaan ilmaisee, mitä joku kysyy, pannaan *kysymysmerkki* (?), esim. *Koska sinä meille tulet? Lähtekö isä huomenna?*

61 §. *Kaksoispiste* (:) käytetään kahden lauseen välissä, joista jälkimmäinen sanasta sanaan ilmaisee, mitä edellisessä lauseessa mainittu henkilö sanoi tai ajatteli, esim. *Vapahtaja sanoi: „Jolla on korvat kuulla, se kuulkoon!“ Opettaja lausui: „Nyt saatte, pojat, lupaa.“*

Muist.! Kaksoispisteen jälkeen alkaa lause tavallisesti isolla alkukirjaimella.

62 §. Kun toisen sanoja sanasta sanaan mainitaan, käytetään näiden sanojen kahden puolen *lainausmerkkejä* („—“), esim. *Vapahtaja sanoi: „Jolla on korvat kuulla, se kuulkoon!“ „Jolla on korvat kuulla, se kuulkoon!“ sanoi Vapahtaja. „Jolla on korvat kuulla“, sanoi Vapahtaja, „se kuulkoon!“ Opettaja lausui: „Nyt saatte, pojat, lupaa.“ „Nyt saatte, pojat, lupaa“, lausui opettaja. „Nyt“, lausui opettaja, „saatte, pojat, lupaa.“ „Nyt saatte“, lausui opettaja, „pojat, lupaa“. „Nyt saatte, pojat“, lausui opettaja, „lupaa.“*

63 §. Muita välimerkkejä ovat:

a) *Puolipiste* (;), esim. *Hän odotti, että minä antaisin hänelle rahaa; mutta minä en antanutkaan.*

b) *Sulkumerkit* (()) tai ([]), esim. *Nominatiivi (suomeksi Nimentö) on eräs sija.*

c) Ajatusviiva (—), esim. 1863—1880 (lue: vuodesta 1863 vuoteen 1880).

d) Yhdistysmerkki (-), esim. *Syntymä- ja kuolinvuosi*.

e) Heittomerkki ('), esim. *Se meist' on kultainen*.

f) Pykälänmerkki (§), esim. 15 §.

g) Yhtäläisyysmerkki (=), esim. $2 + 5 = 7$.

Harjoittele välimerkkien käyttämistä!

Mitä ilmaisevat seuraavat sanat: *ahkeruus, hyvyys, kauneus, onnettomuus, rikkaus* y. m. s.?

Vastaus: Ne ilmaisevat *ominaisuuden* nimiä.

Minkä ja mimmoisen sanan sukua mikin näistä on?

Mitä ilmaisevat seuraavat sanat: *kirjoittaminen, kirjoitus, ymmärrys, voitto, pelko* y. m. s.?

Vastaus: *toiminnan* nimiä.

Minkä ja mimmoisen sanan sukua mikin näistä on?

Mitä ilmaisevat semmoiset sanat kuin *alku, elämä, kuolema, tauti, uni, pakko* y. m. s.?

Vastaus: *tilan* nimiä.

Mimmoisia sanoja nämät kaikki ovat?

Minkä tähden ne ovat substantiiveja?

64 §. Sellaiset substantiivit, jotka ovat ominaisuuden, toiminnan tai tilan nimiä, sanotaan *abstraktisiksi*.

Sano muita esimerkkejä abstraktisista substantiiveista!

65 §. Henkilöin, eläinten ja kappalten nimet ovat *konkreetisia* substantiiveja, esim. *mies, Matti, poika, tyttö, Jumala*), *enkeli*; *susi, lintu, perhonen; leppä, pöytä, piha* j. n. e.

Miten eroavat toisistaan nimet *poika* ja *Matti*, *tyttö* ja *Aino*, *kaupunki* ja *Helsinki*, *järvi* ja *Päijänne*, *meri* ja *Itämeri*, *maa* ja *Saksanmaa*, *Ranska*, *Ruotsi*, *Venäjä*, *joki* ja *Aurajoki*, *vuori* ja *Maanselkä* j. n. e.?

Huom.! *Jumala*-sana kirjoitetaan isolla alkukirjaimella.

66 §. Substantiivi on:

a) *Yleisnimi* (appellatiivi), kun se on kaikkien samaan lajiin kuuluvien esineiden yhteisenä nimenä, esim. *poika, tyttö, kaupunki* j. n. e.

b) *Erisnimi* (propri), kun se on yhden esineen erityisenä nimenä, esim. *Matti, Aino, Helsinki* j. n. e.

Huom.! Proprietet nominit kirjoitetaan isolla alkukirjaimella.

Kielioppi.

67 §. Kielioppi on kielen lakien esitys.

Alkeisoppi.

68 §. *Äänteet* ovat yksinkertaisimmat osat, joista kielen sanat ovat muodostuneet.

69 §. *Alkeisoppi* on se kieliopin osa, joka esittelee yksityisiä kielen äänteitä sekä niiden merkitsemistä.

70 §. Alkeisoppi jakaantuu *äänneoppiin* ja *oikeinkirjoitusoppiin*.

Äänneopiksi sanotaan sitä osaa, joka esittelee yksityisiä kielen äänteitä.

Oikeinkirjoitusopiksi sanotaan sitä alkeisopin osaa, joka esittelee kielen äänteiden merkitsemistä ja väli-merkkien käyttämistä.

71 §. Kullakin äänteellä on suomenkielessä oma merkkinsä eli kirjaimensa.

Poikkeus. Eng-äänteellä ei ole omaa merkkiä. Eng-äänne *k:n* edessä merkitään *n*-kirjaimella, esim. *sanko, aurinko*. Eng-äänne kahden vokaalin välissä merkitään *ng-llä*, esim. *sangen, auringolla*.

Huom.! G-äännettä ei ole suomalaisissa sanoissa; *g*-kirjainta käytetään *eng*-äänteen merkitsemisessä.

72 §. Kukin kirjain on vaan yhden äänteen merkki.

Poikkeus. *n*-kirjainta käytetään sekä *n*- että *eng*-äänteen merkitsemisessä.

73 §. Pitkä äänne merkitään kahdella kirjaimella, esim. *suureen, saattaa, pappi* j. n. e.

74 §. Vokaalit ovat joko *matalia* tai *korkeita*. *Matalia* ovat *a, o, u*, muut ovat *korkeita*.

75 §. Jokainen sana suomenkielessä on joko *matalavokaalinen* tai *korkeavokaalinen*. Sitä kielen ominaisuutta sanotaan *vokaalisoinnuksi*.

76 §. Jos sanassa on joku *matala* vokaali, on koko sana *matalavokaalinen*, mutta muuten *korkeavokaalinen*.

Muist.! *Matalavokaalisessa* sanassa saattaa myös olla *korkea e* tai *i*.

Mitkä seuraavista sanoista ovat *matalavokaalisia*, mitkä *korkeavokaalisia*: *sana, tyttö, paimen, tulen, viheriä, koski, aurinko* j. n. e.?

77 §. Jos kaksi eri vokaalia yhdistyy samaan tavuuseen, niin syntyy *diftongi* (kaksoisääntiö), esim. *suora, työläs, viedä, kaulus, koura, keula, niukka, täytän, löytää, sairas, annoin, kaupungeissa, syksyisin, näitä, tärkeitä* j. n. e.

Huom.! Ainoastaan *i*-loppuisia *diftongeja* saattaa olla muualla kuin sanan ensi tavuussa.

78 §. *Diftongit* ovat yleensä pitkän vokaalin *ve*-roisia. *Lyhyinä* sopii kuitenkin pitää sellaisia *i*-loppuisia *diftongeja*, jotka ovat syntyneet vartalon lyhyestä loppuvokaalista ja päätteen *i*-stä, esim. *talo: (talo-i-sta) taloista, antaa: (an-ta-i) antoi, iso: (iso-imman) isoimman*.

79 §. Konsonantteja *k, t, p* sanotaan *umpinaisiksi*. *Muist.!* *M-, n-, ja eng*-äänteet ovat *nenä-äänteitä*.

80 §. Vokaaliin päättyvää tavuuta sanotaan *avonaiseksi*, konsonanttiin päättyvää *suljetuksi*.

Mitkä ovat *avonaiset*, mitkä *suljetut* tavuut seuraavissa sanoissa: *ihminen, poika, Helsinki, kaunis, kunin* gas j. n. e.?

81 §. Lyhytvokaalisen tavuun alussa *umpinainen* konsonantti heikkenee, kun tavuu tulee *suljetuksi*, esim. *ukko: ukon, tuttu: tutum-pi, pappi: papil-ta, aurinko: auringos-sa, tuntevat: tunnemme, sampo: sammon, suku: suvut, luki: luin, tupa: tuvissa, pata: padasta, härkä: härillä, kulkevat: kuljette, silta: sillalla, virta: virraksi, kylpi: kylvin, tahto: tahdon j. n. e.*

Muist.! Umpinaisen konsonantin heikkeneminen tapahtuu myös lyhytdiftongisen tavuun alussa, esim. *ukko: ukoilla, tuttu: tutuille, pappi: papeilta, suku: suvuissa, pata: padoista, heikko: heikoimman, tahtovat: tahdoimme.*

Huom.! Heikkenemistä ei tapahdu pitkävokaalisten ja pitkädiffongisten tavuiden alussa, esim. *suku: sukuun, sukuin; pata: pataan, patain; vapaa: vapaassa, vapaissa; hammas: hampaalla, hampailla.*

82 §. Suomalaisissa sanoissa on *pääkorko* sanan ensi tavuulla.

Muoto-oppi,

83 §. Sanat ovat syntynsä suhteen kolmea lajia: *kantasanoja, yhdistettyjä sanoja eli yhdyssanoja ja johdetuja sanoja eli johdannaisia.*

1) *Kantasanaksi* sanotaan semmoista sanaa, joka ei ole syntynyt muista kielen sanoista, esim. *ukko, äiti, antaa, nyt.*

2) *Yhdistetyksi* sanotaan semmoista sanaa, joka on syntynyt siten, että kaksi sanaa on liittynyt yhteen, esim. *kauppa-tori, lauseen-osa, esi-isä.* Yhdistetyn sanan osat voivat itse vuorostaan olla yhdistettyjä, esim. *isänmaan-rakkaus, rautatie-virkamies.*

3) *Johdetuksi* sanotaan semmoista sanaa, joka päätteen avulla on syntynyt toisesta sanasta, esim. *maalinen, lahjoitus, valloittaa, toimittaja, vienti, leikkaus, kastella j. n. e.*

84 §. Sellaista päätettä, jonka avulla toisesta sanasta on muodostunut uusi sana, sanotaan *johtopäätteeksi*. Sellaista päätettä, jonka avulla muodostuu uusi muoto samalle sanalle, sanotaan *taivutuspäätteeksi*.

85 §. Se kielioopin osa, joka käsittelee sanojen syntyä ja taivutusta, sanotaan *muoto-opiksi* eli *etymologiaksi*.

Nominien taivutus.

86 §. *Deklinatsioonissa* eli *sijoittelemisessa* on huomattava luku ja sijat eli kaasukset.

Sijat.

Nominatiivi (Nimentö).

Talo on vanha. Talot ovat vanhat. Tämä mies on onneton. Nämät miehet ovat onnettomat.

87 §. Nominatiivia käytetään *subjektin* ja *olla-*verbin predikaatintäyteen sijana.

Yksikön nominatiivilla ei ole mitään päätettä. Sana voi siinä loppua joko vokaaliin tai konsonanttiin, esim. *maa, talo, vanha, pappi, sisar, onneton, hammas*.

Monikon nominatiivin päätte on *-t*, esim. *maat, talot, vanhat, papit, sisaret, onnettomat, hampaat*.

Genetiivi (Omanto).

Isän kirja on kaunis. Tuo on pojan takki.

88 §. Yksikön genetiivin päätte on *-n*.

89 §. Genetiivi merkitsee omistamista.

90 §. Genetiiviä käytetään lauseessa *attribuuttina* (*genetiivi-attribuuttina*). Vrt. 38 §.

<i>Maa,</i>	monikon	genetiivi	<i>mai-den</i> l. <i>mai-tten</i> .
<i>Suku,</i>	„	„	<i>suku-in</i> l. <i>sukuj-en</i> .
<i>Poika,</i>	„	„	<i>poika-in</i> l. <i>poiki-en</i> .
<i>Leuka,</i>	„	„	<i>leuka-in</i> l. <i>leukoj-en</i> .
<i>Vasikka,</i>	„	„	<i>vasikka-in, vasikkoj-en, va-</i> <i>sikoi-tten</i> l. <i>vasikoi-den</i> .
<i>Pieni,</i>	„	„	<i>pien-ten, pieni-en</i> .
<i>Ihminen,</i>	„	„	<i>ihmis-ten, ihmisi-en</i> .
<i>Lyhyt,</i>	„	„	<i>lyhyt-ten, lyhyi-den</i> l. <i>ly-</i> <i>hyi-tten</i> .
<i>Onneton,</i>	„	„	<i>onneton-ten, onnettoma-in</i> l. <i>onnettomi-en</i> .
<i>Hammas,</i>	„	„	<i>hammas-ten, hampai-den</i> l. <i>hampai-tten</i> .

Mikä on siis vartalo kussakin ylläolevista mon. genetiivin muodoista? Missä muodoissa on päätteinä *-en*, missä *-in*, missä *-ten*, missä *-tten*, ja *-den*?

Miten päättyy vartalo *ten*-päätteisissä muodoissa?
Vastaus: konsonanttiin. Vrt. 22 §:n huom.!

91 §. Mon. genetiivin päätteet ovat *-en*, *-in*, *-ten*, *-tten*, *-den*.

92 §. Mon. gen.:ssä *in*-päätteen *i* muodostaa vartalon lyhyen loppuvokaalin kanssa pitkän diftongin, jonka tähden siinä muodossa ei tapahdu konsonantin heikkenemistä: esim. *suku-in*, *poika-in*, *leuka-in*, *vasikka-in*. Vrt. 81 §:n huom.!

Huom.! Muodossa *vasikoiden* on tapahtunut *k:n* heikkeneminen avonaisessa tavuussa. Vrt. 143 §.

Taivuta paljon sanoja mon. gen.:ssä!

Tämä kirja on pojan l. poikien.

93 §. Genetiiviä käytetään myös *olla*-verbin predikaatintäytteenä. Vrt. 87 §.

Akkusatiivi (Kohdanto).

Minä ostan kirjan. Hän vei pois kirjat.

94 §. Yks. akkusatiivin päätte on *-n*, mon. akkusatiivin *-t*.

95 §. Akkusatiivi on *objektin* sija. Vrt. 39 §.

Keksi lauseita, joissa on akkusatiivi-objekti!

Essiivi (Olento).

Isäntä tuli kipeänä kotiin. He läksivät täältä aivan toivottomina. Minkä nuorena oppii, sen vanhana taitaa.

96 §. Essiivin päätte on matalavokaalisissa sanoissa *-na*, korkeavokaalisissa *-nä*. Vrt. 76 §.

97 §. Essiivi merkitsee *oloa jonakin*.

Minä tulen maanantaina. He lähtivät samana päivänä.

98 §. Essiiviä käytetään myös *ajan-määräyksenä*. Minä lauseenosana käytetään essiiviä?

99 §. Jokaisella suomenkielen sanalla on vartalo, joka päättyy vokaaliin.

100 §. Vokaaliin päättyvää vartaloa sanotaan *vokaalivartaloksi* tai myöskin *sananvartaloksi*.

101 §. Nominien vokaalivartalon saa parhaiten esille yksikön essiivistä jättämällä pois *na-*, *nä-*päätteen, esim. *tyttö*: yks. ess. *tyttönä*, siis vart. *tyttö*; *joki*: yks. ess. *jokena*, siis vart. *joke*; *vesi*: *vetenä*: *vete*; *sormus*: *sormuksena*: *sormukse*; *ihminen*: *ihmisenä*: *ihmise*; *kalleus*: *kalleutena*: *kalleute*; *lyhyt*: *lyhyenä*: *lyhye*; *hammas*: *hampaana*: *hampaa*.

102 §. Monikon vartalo syntyy siten, että monikon merkki eli *tunnus i* liitetään sananvartaloon.

103 §. Nominien monikon vartalon saa parhaiten esille monikon essiivistä jättämällä pois *na-*, *nä-*pääteen, esim. *tyttö*: vart. *tyttö*, mon. ess. *tyttöinä*, siis mon. vart. *tyttöi*; *maa*: vart. *maa*, mon. ess. *maina*, siis mon. vart. *mai*; *poika*: vart. *poika*, mon. ess. *poikina*, siis mon. vart. *poiki*; *vasikka*: *vasikkoina*: *vasikkoi*; *joki*: vart. *joke*, *jokina*: *joki*; *vesi*: vart. *vete*, *vesinä*: *vesi*; *sormus*: vart. *sormukse*, *sormuksina*: *sormuksi*; *ihminen*: *ihmise*, *ihmisi*; *kalleus*: *kalleute*, *kalleuksi*; *lyhyt*: *lyhye*, *lyhyi*; *vilpas*: *vilppaa*, *vilppai* j. n. e.

104 §. Monikon *i:n* edessä sananvartalon loppu-tavuu usein muuttuu.

Partitiivi (Eronto).

<i>Tyttö</i> ,	yks.	part.	<i>tyttö-ä</i> ,	mon.	<i>tyttöj-ä</i> .
<i>Suvi</i> ,	"	"	<i>suve-a</i> ,	"	<i>suvi-a</i> .
<i>Aurinko</i> ,	"	"	<i>aurinko-a</i> ,	"	{ <i>aurinkoj-a</i> . <i>auringoi-ta</i> .*)
<i>Poika</i> ,	"	"	<i>poika-a</i> ,	"	<i>poiki-a</i> .
<i>Harakka</i> ,	"	"	<i>harakka-a</i> ,	"	{ <i>harakkoj-a</i> . <i>harakoi-ta</i> .*)
<i>Lohi</i> ,	"	"	<i>loh-ta</i> ,	"	<i>lohi-a</i> .
<i>Kansi</i> ,	"	"	<i>kant-ta</i> ,	"	<i>kansi-a</i> .
<i>Vesi</i> ,	"	"	<i>vet-tä</i> ,	"	<i>vesi-ä</i> .
<i>Varpunen</i> ,	"	"	<i>varpus-ta</i> ,	"	<i>varpusi-a</i> .
<i>Kalleus</i> ,	"	"	<i>kalleut-ta</i> ,	"	<i>kalleuksi-a</i> .
<i>Lähde</i> ,	"	"	<i>lähdet-tä</i> ,	"	<i>lähtei-tä</i> .
<i>Maa</i> ,	"	"	<i>maa-ta</i> ,	"	<i>mai-ta</i> .
<i>Työ</i> ,	"	"	<i>työ-tä</i> ,	"	<i>töi-tä</i> .

105 §. Partitiivin matalavokaalinen päätte on *-ta*, *-a*, korkeavokaalinen *-tä*, *-ä*.

*) *Muist!* Konsonantti on heikennyt avonaisessa tavuussa.
Vrt. 143 §.

Miten kuuluu vartalo kussakin ylläolevista muodoista?

106 §. Konsonanttiin päättyvää vartaloa sanotaan *konsonanttivartaloksi*.

107 §. Suurella osalla sanoja on paitsi vokaalivartaloa myös konsonanttivartalo.

108 §. Yks. partitiivista näkee parhaiten, onko nominilla konsonanttivartaloa ja miten se kuuluu.

109 §. Jos yks. partitiivin päätte on *-ta*, *-tä* konsonantin jälkeen, on nominilla konsonanttivartalo, mutta muuten on sillä vaan vokaalivartalo.

Millä ylläolevista sanoista on konsonanttivartalo, millä ei?

Miten kuuluu kukin konsonanttivartalo?

Taivuta sanoja yks. ja mon. part.:ssa!

Huom.! Missä muodossa olemme jo tätä ennen huomanneet konsonanttivartaloa? Vrt. mon. gen.:ä.

Tuopissa on vettä. Katolla on lintuja.

110 §. Partitiivia käytetään subjektina.

Keksi muita esimerkkejä! Vrt. 87 §.

Vesi on kylmää. Pojat ovat iloisia. Varpuset ovat lintuja.

111 §. Partitiivia käytetään *olla*-verbin predikaatin-täytteenä.

Keksi muita esim.! Vrt. 87 §.

Tyttö lukee kirjaa. Opettaja ei antanut kirjoja.

112 §. Partitiivia käytetään objektina.

Keksi muita esim.! Vrt. 95 §.

Huom.! Kielteisen predikaatin objekti on aina partitiivissa.

Translatiivi (Tulento).

Ukko tulee l. käy jo vanhaksi. He jäivät köyhiksi. Hän valittiin päälliköksi.

113 §. Translatiivin pääte on *-ksi*.

114 §. Translatiivi merkitsee *tuloa joksikin*.

Hän jäi sinne vuodeksi. Poika tulee jouluksi kotiin.

115 §. Translatiivia käytetään myös *ajanmääräyksenä*.

Minä lauseenosana käytetään translatiivia?

Inessiivi (Sisäolento).

Äiti on tuvassa. Linnut lentelevät metsissä. Tämän valmistan vuodessa. Hän on väsyksissä.

116 §. Inessiivin matalavokaalinen pääte on *-ssa*, korkeavokaalinen *-ssä*.

117 §. Inessiivi merkitsee *oloa jonkin sisässä*.

Inessiivi vastaa kysymykseen: *missä?* Sitä käytetään *paikan, ajan y. m. määräyksenä*.

Minä lauseenosana käytetään inessiiviä?

Elatiivi (Sisäeronto).

Isä palajaa metsästä. Pojat pääsevät kouluista. Hän on ollut sairas aina kesästä asti. Poika teki paperista pussin.

118 §. Elatiivin pääte on *-sta, -stä*.

119 §. Elatiivi merkitsee *eroa jonkin sisästä*.

Elatiivi vastaa kysymykseen: *mistä?* Sitä käytetään *paikan, ajan y. m. määräyksenä*.

Illatiivi (Sisätulento).

<i>Maa,</i>	yks.	illat.	<i>maa-han,</i>	mon.	<i>mai-hin.</i>
<i>Suo,</i>	"	"	<i>suo-hon,</i>	"	<i>soi-hin.</i>
<i>Aurinko,</i>	"	"	<i>aurinkoon,</i>	"	<i>aurinkoihin.</i>
<i>Poika,</i>	"	"	<i>poikaan,</i>	"	<i>poikiin.</i>
<i>Kaupunki,</i>	"	"	<i>kaupunkiin,</i>	"	<i>kaupunkeihin.</i>
<i>Talvi,</i>	"	"	<i>talveen,</i>	"	<i>talviin.</i>
<i>Sormus,</i>	"	"	<i>sormukseen,</i>	"	<i>sormuksiin.</i>
<i>Vapaa,</i>	"	"	<i>vapaa-seen,</i>	"	<i>vapai-siin.</i>
<i>Saapas,</i>	"	"	<i>saappaaseen</i>	"	<i>saappaisiin.</i>

120 §. Illatiivin päätteenä on yksikössä: joko *-h-n* ja se vokaali välissä, joka käy *h:n* edellä, tai loppuvokaalin pitennys ynnä *n*, tai *-seen*, monikossa: *-hin*, *-in* tai *-siin*.

Hän lähti kylään. Poika tuli tupaan. Siellä viivyn helluntaihin asti.

121 §. Illatiivi merkitsee *tuloa* jonkin *sisään*.

Illatiivi vastaa kysymykseen: *mihin?* Sitä käytetään *paikan*, *ajan* y. m. määräyksenä.

Adessiivi (Ulko-olento).

Kirja on pöydällä. Linnut istuvat usein katoilla. Päivällä teen työtä. Hän veistää kirveellä.

122 §. Adessiivin pääte on *-lla*, *-llä*.

123 §. Adessiivi merkitsee *oloa* jollakin *paikalla*.

Sitä käytetään myöskin ilmaisemaan *aikaa*, *välikapaletta* y. m.

Kirja on pojalla. Pojalla on kirjoja. Kukat ovat tytöillä. Tyttöillä on kukkia.

124 §. Adessiivi merkitsee myös oloa jonkin huostassa eli omana.

Ablatiivi (Ulko-eronto).

Kirja putosi pöydältä. Linnut lensivät pois katoilta. Sain rahaa isältä. Isä nousi kello viideltä.

125 §. Ablatiivin pääte on *-lta, -ltä*.

126 §. Ablatiivi merkitsee *eroa* joltakin paikalta tai jonkin huostasta.

Sitä käytetään myös *ajan* y. m. määräyksenä.

Allatiivi (Ulko-tulento).

Poika pani kirjan pöydälle. Linnut lensivät takaisin katoille. Annoin pojalle rahaa.

127 §. Allatiivin pääte on *-lle*.

128 §. Allatiivi merkitsee *tuloa* jollekin paikalle tai jonkin huostaan.

Instruktiivi (Keinonto).

Mies kulki sinne jalan. He tulivat kahden miehen. Älä kajoo siihen sormin! Poika oli porossa polvin. Se meni kaksin kerroin.

129 §. Instruktiivin pääte on *-n* sekä yksikössä että monikossa.

130 §. Instruktiivi merkitsee *keinoa* eli *tapaa*.

Huom.! Instruktiivia käytetään semminkin yksikössä vaan harvoista substantiiveista. Instruktiivissa olevat sanat ovat tavallisesti partikkeleita.

Komitatiivi (Seuranto).

*Ukko meni akkoinensa. He lähtivät kaikkine kalui-
neen. Lähde pois lapsinesi.*

131 §. Komitatiivin pääte on *-ne*. Komitatiivi on aina monikonmuotoinen.

Muist.! Substantiiveihin on komitatiivissa aina liitetty omistamista ilmoittava pääte, jota nimitetään *possessiivisuffiksiksi*. Vrt. 165 §.

132 §. Komitatiivi merkitsee *seuraa*.

Abessiivi (Vajanto).

Joka kuritta kasvaa, se kunniatta kuolee. Hän itki syyttä. Ukko on ilman vaatteita.

133 §. Abessiivin pääte on *-tta*, *-ttä*.

134 §. Abessiivi merkitsee *puutetta*.

---

135 §. Inessiiviä, elatiivia, illatiivia, adessiivia, ablatiivia ja allatiivia sanotaan *paikallissijoiksi*, koska ne kukin voivat merkitä paikkaa.

136 §. Inessiiviä, elatiivia ja illatiivia sanotaan *sisäisiksi paikallissijoiksi*, koska niillä ilmaistaan paikan sisäpuolta.

137 §. Adessiivia, ablatiivia ja allatiivia sanotaan *ulkoisiksi paikallissijoiksi*, koska niillä ilmaistaan paikan tai esineen päällispuolta, pintaa tai läheisyyttä.

Muist.! Sisäiset paikallissijat ilmaisevat usein myöskin esineen päällispuolta eli pintaa, esim. *Huivi on kaulassa. Ota lakki päästäsi. Hän veti saappaat jalkaansa.*

---

138 §. Inessiiviä ja adessiivia sanotaan *olosijoiksi*, elatiivia ja ablatiivia *erosijoiksi*, illatiivia ja allatiivia *tulosijoiksi*.

139 §. Siis on:

Inessiivi . . . . . sisäinen olosija.

Elatiivi . . . . . sisäinen erosija.

Illatiivi . . . . . sisäinen tulosija.

Adessiivi	ulkoinen olosija.
Ablatiivi	ulkoinen erosija.
Allatiivi	ulkoinen tulosija.

Minä lauseenosana käytetään paikallissijoja?

140 §. Taivutuskaava:

Yksikkö.

Vartalo:	tie	harakka	{ kalleute kalleut	hampaa hammas
Nominat.	tie	harakka	kalleus	hammas
Genet.	tien	harakan	kalleuden	hampaan
Akkusat.	tien	harakan	kalleuden	hampaan
Ess.	tienä	harakkana	kalleutena	{ hampaana hammasna
Partit.	tietä	harakkaa	kalleutta	hammasta
Translat.	tieksi	harakaksi	kalleudeksi	hampaaksi
Iness.	tiessä	harakassa	kalleudessa	hampaassa
Elat.	tiestä	harakasta	kalleudesta	hampaasta
Illat.	tiehen	harakkaan	kalleuteen	hampaaseen
Adess.	tiellä	harakalla	kalleudella	hampaalla
Ablat.	tieltä	harakalta	kalleudelta	hampaalta
Allat.	tielle	harakalle	kalleudelle	hampaalle
Instrukt.	(tien)	(harakan)	(kalleuden)	hampaan
Abess.	tiettä	harakatta	kalleudetta	hampaatta

Monikko.

Vartalo:	tei	harakkoi	kalleuksi	hampai
Nominat.	tiet	harakat	kalleudet	hampaat
Genet.	{	harakkain	kalleutten	hammasten
	{	harakkojen	kalleuksien	
	{	teiden	harakoiden	hampaiden
	{	teitten	harakoitten	hampaitten
Akkusat.	tiet	harakat	kalleudet	hampaat

Ess.	teinä	harakkoina	kalleuksina	hampaina
Partit.	teitä	{harakkoja {harakoita	kalleuksia	hampaita
Translat.	teiksi	harakoiiksi	kalleuksiksi	hampaiksi
Iness.	teissä	harakoissa	kalleuksissa	hampaissa
Elat.	teistä	harakoista	kalleuksista	hampaista
Illat.	teihin	harakkoihin	kalleuksiin	hampaisiin
Adess.	teillä	harakoilla	kalleuksilla	hampailla
Ablat.	teiltä	harakoilta	kalleuksilta	hampailta
Allat.	teille	harakoille	kelleuksille	hampaille
Instrukt.	(tein)	(harakoin)	kalleuksin	hampain
Komitat.	teine-	harakkoine-	kalleuksine-	hampaine-
	(nsä)	(nsa)	(nsa)	(nsa)
Abess.	teittä	harakoitta	kalleuksitta	hampaitta

Onko kaikilla nomineilla yhtä monta vartaloa?

Mitä eri vartaloita löytyy nomineilla?

Mitkä muodot saadaan konsonanttivartalosta? Vastaus: yks. part., mon. 1:nen gen. ja joskus yks. ess.

Miten on nyt sananvartalo muuttunut mon. i:n edessä ylläolevissa sanoissa?

Mitkä monikon muodot tulevat yksikön vartalosta?

Vastaus: mon. nom., akkusat. ja 1:nen gen.

Mikä monikon sija saadaan sekä yksikön että monikon vartalosta? Saadaanko se kaikissa sanoissa monikommista vartaloista?

Mikä sija on aina monikonmuotoinen?

Taivuta paljon nomineita yksikön ja monikon kaikissa sijoissa!

141 §. Mon. genetiivissä ja partitiivissa muuttuu monikon *i* kahden vokaalin välissä *j*:ksi, esim. (tyttö-i-en) tyttöjen, (tyttö-i-ä) tyttöjä, (harakko-i-en) harakkojen, (harakko-i-a) harakkoja.

142 §. Monikon *i* muodostaa vartalon lyhyen loppuvokaalin kanssa lyhyen diftongin. Sentähden tapahtuu silloin monikon muodoissa tavuun sulkeutuessa konsonantinheikkeneminen, esim. tyttö: tytöissä, aurinko: auringoitten j. n. e. Vrt. 81 §:n muist.

143 §. Monikon *-den* päätteisessä genetiivissä ja *-ta, -tä* päätteisessä partitiivissa tapahtuu monitavuisissa nomineissa konsonantinheikkeneminen lyhyen *i*-loppuisen diftongin edessä avonaisessa tavuussa, esim. vasikka: vasikoi-den, vasikoi-ta, aurinko: auringoi-den, auringoi-ta.

Adjektiivit.

144 §. Adjektiivinen attribuutti seuraa sen substantiivin sijaa ja lukua, jolle se on määräys, esim. *pieni poika, pienen pojan, pientä poikaa* j. n. e.

Taivuta jokin substantiivi ja sen adjektiivinen attribuutti yhdessä kaikissa sijoissa!

145 §. Adjektiiveilla on paitsi deklinatsioonia huomattava myös *komparatsiooni* (vertailu).

146 §. Adjektiivin perusmuotoa, jossa ei vielä mitään vertailua ole kysymyksessä, sanotaan *positiiviksi*.

147 §. Se adjektiivin muoto, joka ilmaisee ominaisuuden olevan *suuremmassa* määrässä, sanotaan *komparatiiviksi*, esim. *suurempi, kauniimpi*.

148 §. Yks. nom:ssa on komparatiivilla päätteenä *-mpi*.

149 §. Komparatiivin taivutus:

	Yksikkö.	Monikko.
Nom.	<i>suurempi</i>	<i>suuremmat</i>
Gen.	<i>suuremman</i>	<i>suurempain</i> <i>suurempien</i>
Ess.	<i>suurempana</i>	<i>suurempina</i>
Part.	<i>suurempaa</i>	<i>suurempia</i>
Ill.	<i>suurempaan</i>	<i>suurempiin</i>
Adess.	<i>suuremmalla</i>	<i>suuremmilla</i> j. n. e.

150 §. Komparatiivin vartalomerkki l. *tunnus* on *-mpa*, *-mpä*, joka liitetään positiivin vartaloon.

Muist. Komparatiivin tunnuksesta katoaa *-a*, *-ä*, mon. *i:n* edessä.

151 §. Kaksitavuisissa sanoissa muuttuu loppuvokaali *a*, *ä* komparatiivin päätteän edellä *e*:ksi, esim. *vanha*: *vanhempi*, *pyhä*: *pyhempi*.

152 §. Se adjektiivin muoto, joka ilmaisee ominaisuuden olevan *suurimmassa* määrässä, sanotaan *superlatiiviksi*, esim. *suurin*, *vakavin*.

153 §. Superlatiivin pääte on yks. nom:ssa *-in*.

154 §. Superlatiivin taivutus:

	Yksikkö.	Monikko.
Nom.	<i>pienin</i>	<i>pienimmät</i>
Gen.	<i>pienimmän</i>	{ <i>pieninten</i> <i>pienimpäin</i> l. <i>-mpien</i>
Ess.	{ <i>pienimpänä</i> <i>pieninnä</i>	<i>pienimpinä</i>
Part.	<i>pienintä</i>	<i>pienimpiä</i>
Ill.	<i>pienimpään</i>	<i>pienimpiin</i>
Adess.	<i>pienimmällä</i>	<i>pienimmillä</i>

j. n. e.

155 §. Superlatiivin *tunnus* on *-impa*, *-impä*, joka liitetään positiivin vartaloon.

Muist. Superlatiivin tunnuksesta katoaa *-a*, *-ä*, monikon *i:n* edessä.

156 §. Superlatiivin merkin edestä katoavat positiivin vartalon loppuvokaalit *a*, *ä*, *e*, *i* ja pitkä vokaali lyhenee, esim. *vanha*: *vankin*; *pyhä*: *pyhin*; *suuri*: (*suure-in*) *suurin*; *siisti*: (*siisti-in*) *siistin* (l. *siistein*); *vapaa*: *vapain*.

157 §. Epäsäännöllinen komparatsiooni:

Hyvä, kompar. *parempi*, superl. *paras* l. *parhain*.

Paljo, „ *enempi*, „ *enin*.

Laskusanat.

158 §. Laskusanat ovat joko *kardinaalisia* tai *ordinaalisia*.

159 §. Kardinaaliset laskusanat (perusluvut) merkitsevät määrättyä *lukua*, esim. *yksi, kaksi, kolme* j. n. e.

160 §. Ordinaaliset laskusanat (järjestysluvut) merkitsevät määrättyä *järjestystä*, esim. *ensimmäinen, toinen, kolmas, neljäs* j. n. e.

161 §. Ordinaaliluvun taivutus:

	Yksikkö.	Monikko.
Nom.	<i>kolmas</i>	<i>kolmannet</i>
Gen.	<i>kolmannen</i>	{ <i>kolmatten</i> <i>kolmansien</i>
Ess.	<i>kolmantena</i>	<i>kolmansina</i>
Part.	<i>kolmatta</i>	<i>kolmansia</i>
Ill.	<i>kolmanteen</i>	<i>kolmansiin</i>
	j. n. e.	

Vartalot: *kolmante, kolmat, kolmansi*.

Pronominit.

162 §. *Personaalipronominit*.

	Yksikkö.	Monikko.
Nom.	<i>minä sinä hän</i>	<i>me te he</i>
Gen.	<i>minun sinun hänen</i>	<i>meidän teidän heidän</i>
Part.	<i>minua sinua häntä</i>	<i>meitä teitä heitä</i>
Ill.	<i>minuun sinuun häneen</i>	<i>meihin teihin heihin</i>
	j. n. e.	

163 §. 1:nen persoona on se, joka puhuu (*minä me*), 2:nen se, jota puhutellaan (*sinä, te*), 3:s se, josta puhutaan (*hän, he*).

Minun kirjani, sinun kirjasi, hänen kirjansa, meidän kirjamme, teidän kirjanne, heidän kirjansa.

164 §. Kun personaalipronominin genetiivi on substantiivin määräys, liitetään substantiiviin saman persoonan *possessiivi-suffiksi*.

165 §. Possessiivisuffiksit ovat:

Yksikön 1:sen persoonan *-ni*, 2:sen *-si*, 3:nneen *-nsa*, *-nsä*, monikon 1:sen persoonan *-mme*, 2:sen *-nne*, 3:nneen *-nsa*, *-nsä*.

166 §. Taivutus possessiivisuffiksin keralla:

	Yksikkö.		Monikko.
Nom.	<i>purteni, -si, -nsa</i>		<i>purteni, -si, -nsa</i>
Gen.	<i>purteni, -si, -nsa</i>		<i>{ purtteni, -si, -nsa</i> <i>{ pursieni, -si, -nsa</i>
Ess.	<i>purtenani, -si, -nsa</i>		<i>pursinani, -si, -nsa</i>
Part.	<i>purttani, -si, -nsa</i>		<i>pursiani, -si, -nsa</i>
Transl.	<i>purrekseeni, -si, -nsa</i>		<i>pursikseni, -si, -nsa</i>
Illat.	<i>purteeni, -si, -nsa</i>		<i>pursiini, -si, -nsa</i>
Adess.	<i>purrellani, -si, -nsa</i>		<i>pursillani, -si, -nsa</i>

j. n. e.

167 §. 1) Possessiivisuffiksi liitetään vartaloon eikä yks. nominatiiviin, esim. *purteni*, (ei: *pursini*).

2) Translatiivin pääte on possessiivisuffiksin edessä *-kse*, (ei: *-ksi*), esim. *purrekseeni*, *pursikseni*.

3) Sanan loppukonsonantti katoa possessiivisuffiksin edestä, esim. (purteen-ni) *purteeni*.

4) Possessiivisuffiksi ei vaikuta konsonantinheikkennystä, vaan päinvastoin poistaa sen, esim. (purret-mme, purremme) *purtemme*.

168 §. Kolmannen persoonan possessiivisuffiksina voi myöskin olla *vokaalinpitennys* ynnä *n* (paitsi yksikön nom:ssa), esim. *purressansa* l. *purressaan*, *pursiansa* l.

pursiaan; mutta ei yks. nom. muuta kuin *purtensa* (ei: *purteen*).

169 §. *Refleksiivinen* pronomini on *itse* possessiivisuffiksin keralla, esim. *Hän löi itseänsä. Ukko puhuu itsestänsä l. itsestään.*

Refleksiivinen pronomini tarkoittaa subjektia ja on lauseessa objektina t. adverbiaalina.

170 §. Kun jotakin omistetaan subjektille, käytetään possessiivisuffiksia ilman edelläkäypää personaalipronominin genetiiviä, esim. *Minä otin kirjani. Poika löysi lakkinsa.*

Huom.! *Mies sanoi isän myyneen talonsa. Kenen talon?*

Mies sanoi isän myyneen hänen talonsa. Kenen talon?

171 §. *Demonstratiiviset* (osottavaiset) pronominit ovat: *tämä, tuo, se* (monikko: *nämät, nuot, ne*) sekä *itse* (attribuuttisena määräyksenä, nk. esim. *minä itse, pojalle itselle, itse pojalle j. n. e.*)

Taivutus:

	Yksikkö.			Monikko.		
Nom.	<i>tämä</i>	<i>tuo</i>	<i>se</i>	<i>nämä(t)</i>	<i>nuo(t)</i>	<i>ne</i>
Gen.	<i>tämän</i>	<i>tuon</i>	<i>sen</i>	{ <i>näiden</i>	<i>noiden</i>	<i>niiden</i>
				{ <i>näitten</i>	<i>noitten</i>	<i>niitten</i>
Ess.	<i>tänä</i>	<i>tuona</i>	<i>sinä</i>	<i>näinä</i>	<i>noina</i>	<i>niinä</i>
Part.	<i>tätä</i>	<i>tuota</i>	<i>sitä</i>	<i>näitä</i>	<i>noita</i>	<i>niitä</i>
Iness.	<i>tässä</i>	<i>tuossa</i>	<i>siinä</i>	<i>näissä</i>	<i>noissa</i>	<i>niissä</i>
El.	<i>tästä</i>	<i>tuosta</i>	<i>siitä</i>	<i>näistä</i>	<i>noista</i>	<i>niistä</i>
Ill.	<i>tähän</i>	<i>tuohon</i>	<i>siihen</i>	<i>näihin</i>	<i>noihin</i>	<i>niihin</i>
	j. n. e.					

172 §. *Interrogatiiviset* (kysyväiset) pronominit ovat: *kuka, ken, mikä, kumpi ja kumpainen.*

Kuka, mon. nom. *kutka*. Vartalo: *ku*.

Ken, gen. *kenen*, part. *ketä*, iness. *kenessä* l. *kessä*
 j. n. e., mon. nom. *ketkä*, gen. *keiden*, part. *keitä* j. n. e.
Mikä, gen. *minkä*, part. *mitä*, iness. *missä* j. n. e.,
 mon. nom. *mitkä*, part. *mitä* j. n. e.

Kumpi, gen. *kumman*, part. *kumpaa* j. n. e.

173 §. *Relatiivinen* (takakohtainen) pronomini on: *joka* (gen. *jonka*, part. *jota*, iness. *jossa*, mon. nom. *jotka*, gen. *joiden* j. n. e.). Vartalo: *jo*; *ka* liitetään, jos sana muuten jäisi yksitavuiseksi.

174 §. Semmoinen lause, joka alkaa relatiivipronominilla, sanotaan *relatiivilauseeksi*. Relatiivilause on sivulause, joka määrää sitä substantiivia, jonka jlessä se on.

Huom.! Erotta relatiivilause pilkulla siitä lauseesta, johon se on liitetty, esim. *Poika, joka kävi täällä, on ahkera.*

Keksi muita lauseita!

175 §. *Indefiniittiset* (epämääräiset) pronominit ovat:

a) *joku* (*jonkun*, *jotakuta*, *jossakussa*, *jotkut* j. n. e.), *jompikumpi* (*jommankumman*, *jompaakumpaa* j. n. e.).

b) *jokin* (*jonkin*, *jotakin* l. *jotain*, *jossakin* l. *jossain* j. n. e.), *kukin* (*kunkin*, *kutakin* j. n. e.), *mikin* (*minkin*), *kumpikin* (*kummankin*), *kumpainenkin*.

c) *kukaan*, *kenkään* (*kenenkään*, *ketäkään* l. *ketään*), *mikään* (*minkään*, *mitäkään* l. *mitään* j. n. e.), *kumpikaan*, *kumpainenkaan*.

d) *joka* (taipumaton), *jokainen*.

176 §. Indefiniittipronomineihin luetaan myös semmoiset sanat kuin *ainoa*, *eräs* (*erään*), *harva*, *kaikki* (*kai-ken*, *kaikkea*, mon. nom. ja akkus. *kaikki* ja *kaiket*, part. *kaikkia* j. n. e.), *koko* (taipumaton), *molemmat* (gen. *molempain*, *-mpien*), *moni* (*monen*, *monta* j. n. e.), *muu*, *muutama*, *sama*, *toinen*.

Verbien taiputus.

Katso 25, 29, 31 ja 32 §.

Preesens.

Menen, menet, menee, menemme, menette, menevät.

Annan, annat, antaa, annamme, annatte, antavat.

Kokoan l. kokoon, kokoat l. kokoot, kokoaa l. kokoo, kokoamme l. kokoomme, kokoatte l. kokootte, kokoavat l. kokoovat.

177 §. Persoonapäätteet: yks. 1:nen pers. -n, 2:nen -t, 3:s loppuvokaalin pitennys, mon 1:nen pers. -mme, 2:nen -tte, 3:s -vat l. -vät.

Muist. Jos preesensin vartalo loppuu pitkään vokaaliin tai diftongiin, on yks. 3:s pers. samallinen kuin preesensin vartalo, esim. *saa, kokoo, rupee, tuo, syö.*

Kielteinen preesens.

En anna', et anna', ei anna', emme anna', ette anna', eivät anna'.

178 §. Kielteisessä preesensissä liittyy preesensin vartaloon *aspiratsiooni* (loppuhenkonen).

Muist. Aspiratsiooni on konsonantti-äänne ja vaikuttaa sentähden kovan konsonantin heikkenemisen, esim. *en löydy, et suutu, ei lue, emme kylve, ette tahdo, eivät tunge.* Aspiratsiooni merkitään välistä heittomerkillä ('). Vrt. 63 §:n e).

Huom.! Opi ääntämään aspiratsiooni! Esim. *ei anna' olla, en anna' mennä, ettekö salli' tulla, eivät tule' koskaan, en mene' j. n. e.*

Imperfekti.

<i>Sidon,</i>	imperfektin vartalo	<i>sitoi.</i>
<i>Saan,</i>	" "	<i>sai.</i>
<i>Tuon,</i>	" "	<i>toi.</i>
<i>Annan,</i>	" "	<i>antoi.</i>
<i>Muutan,</i>	" "	<i>muutti.</i>
<i>Revin,</i>	" "	<i>repi.</i>
<i>Luen,</i>	" "	<i>luki.</i>
{ <i>Kokoan,</i>	" "	<i>kokosi.</i>
{ <i>Kokoon,</i>	" "	

j. n. e.

179 §. Imperfektin tunnus on -i.

180 §. Imperfektin i:n edessä katoovat tai muuttuvat useimmiten vartalon loppuvokaalit.

181 §. Imperfektin taivutus:

*Sidoin, sidoit, sitoi, sidoimme, sidotte, sitoivat.**Luin, luit, luki, luimme, luitte, lukivat.**Muist.* Imperfektin yksikön 3:s pers. on samallainen kuin imperfektin vartalo.*Kielteinen imperfekti.**En, et, ei saanut, antanut, tullut, havainnut, koonnut.**Emme, ette, eivät saaneet, antaneet, tulleet, havainneet, koonneet.*

Perfekti.

*Olen, olet, on tuonut, sitonut, lukenut, mennyt, kainnut, luvannut.**Olemme, olette, ovat tuoneet, sitoneet, lukeneet menneet, kainneet, luvanneet.**En, et, ei ole' tuonut, sitonut j. n. e.**Emme, ette, eivät ole' tuoneet, sitoneet j. n. e.*

Pluskvamperfekti.

Olin, olit, oli vienyt, huutanut, repinyt, juossut, ruvennut.

Olimme, olitte, olivat vieneet, huutaneet, repineet, juosseet, ruvenneet.

En, et, ei ollut vienyt, huutanut j. n. e.

Emme, ette, eivät olleet vieneet, huutaneet j. n. e.

182 §. a) *Preesens* (kestämä) merkitsee *päättymätöntä* tekemistä *menemättömässä* ajassa.

b) *Imperfekti* (entis-kestämä) merkitsee *päättymätöntä* tekemistä *menneessä* ajassa.

c) *Perfekti* (päättymä) merkitsee *päättynyttä* tekemistä *menemättömässä* ajassa.

d) *Pluskvamperfekti* (entis-päättymä) merkitsee *päättynyttä* tekemistä *menneessä* ajassa.

183 §. Kuinka monellinen on tekemisen laatu? Kuinka monellinen on aika?

Mitkä ovat *menemättömän*, mitkä *menneen* ajan temporeita?

Mitkä *temporit* merkitsevät *päättymätöntä*, mitkä *päättynyttä* tekemistä?

184 §. *Preesens* ja *imperfekti* ovat *yksinkertaisia*, *perfekti* ja *pluskvamperfekti* ovat *yhdistettyjä* temporeita.

185 §. Paitsi yksinkertaista *preesens*iä ja *imperfektiä* on myös *yhdistetty preesens* ja *yhdistetty imperfekti*.

Yhdistetty preesens.

Olen, olet, on tuleva, saava l. saapa. Olemme, olette, ovat tulevat, saavat.

En, et, ei ole' tuleva, saava l. saapa.

Yhdistetty imperfekti.

Olin, olit, oli lähtevä, näkevä. Olimme, olitte, olivat lähtevät, näkevät.

En, et, ei ollut lähtevä, näkevä j. n. e.

186 §. Yhdistetty preesens ja imperfekti ilmoittavat päättymättömän tekemisen *aivotuksi* eli *vasta tapahtuvaksi*.

187 §. Yksinkertainen preesens ja imperfekti ilmoittavat päättymättömän tekemisen *kestäväksi*.

188 §. Kaikki nyt mainitut temporit ilmoittavat tekemisen *todelliseksi*.

189 §. Ne verbimuodot, jotka ilmoittavat tekemisen *todelliseksi*, sanotaan *indikatiiviksi*.

Mitkä ovat siis indikatiivin temporit?

190 §. *Indikatiivi* (tositapa) on *modi*.

Potentsiaali.

Preesens.

<i>Saan,</i>	potent.	prees.	vart.	<i>saa-ne.</i>
<i>Lähden,</i>	„	„	„	<i>lähte-ne.</i>
<i>Menen,</i>	„	„	„	<i>men-ne.</i>
<i>Leikittelen,</i>	„	„	„	(leikitel-ne) <i>leikitelle.</i>
<i>Puren,</i>	„	„	„	(pur-ne) <i>purre.</i>
<i>Juoksen,</i>	„	„	„	<i>juos-ne</i> l. <i>juosse.</i>
<i>Havaitsen,</i>	„	„	„	(havait-ne) <i>havainne.</i>
<i>Lupaen,</i>	„	„	„	<i>luvanne.</i>

j. n. e.

191 §. Potentsiaalin tunnus on *-ne*.

192 §. Jos verbillä on konsonanttivartalo, liitetään potentsiaalin tunnus siihen. Potentsiaalin *n* muuttuu silloin useimmiten konsonanttivartalon loppukonsonantin kaltaiseksi. Sellaista konsonantin muutosta sanotaan *assimilatsiooniksi*. Esim. (pur-ne) *purre*, (tul-ne) *tulle*. Konsonanttivartalon loppukonsonantti *t* taas assimileerautuu *n:n* edellä *n:ksi*, esim. (havait-ne) *havainne*.

193 §. Potentsiaalin preesensin taivutus:

Saanen, saanet, saanee, saanemme, -tte, -vat.

En, et, ei j. n. e. ruvenne'!

Perfekti.

Lienen, lienet, lience koonnut. Lienemme, lienette, lienevät koonneet.

En, et, ei liene' kerjennyt. Emme, ette, eivät liene' kerjenneet,

---

194 §. Potentsiaalin yhdistetty preesens: *Lienen, lienet, lience lukeva, lienemme j. n. e. lukevat. En, et, ei liene' lukeva j. n. e.*

Konditsionaali.

Preesens.

Saan: sa-isi-n, sa-isi-t, sa-isi, sa-isi-mme, sa-isi-tte, sa-isi-vat.

{ *Kokoan: kokoa-isi-n, -t j. n. e.*

{ *Kokoon: koko-isi-n, -t j. n. e.*

En, et, ei j. n. e. saisi', antaisi', lukisi'.

195 §. Konditsionaalin tunnus on: *-isi*.

Perfekti.

Olisin, olisit, olisi kadonnut, muuttunut, tuonut.

Olisimme, olisitte, olisivat kadonneet, muuttuneet, tuoneet.

En, et, ei olisi' syönyt j. n. e.

196 §. Konditsionaalin yhdistetty preesens: *Olisin, olisit, olisi kokoava l. kokoova j. n. e. En, et, ei olisi saava j. n. e.*

---

197 §. Potentsiaali ja konditsionaali sanotaan yhteisellä nimellä *konjunktiiiksi*. Konjunktiivi ilmoittaa tekemisen *ajatelluksi*. *Potentsiaali* (mahtotapa) ilmoittaa ajatellun tekemisen *mahdolliseksi*. *Konditsionaali* (ehtotapa) ilmoittaa ajatellun tekemisen *ehdonalaiseksi*.

Imperatiivi.

Preesens.

Anna', syökse', pakene', kokoa' l. kokoo'!
Anta-koon, syös-köön, paet-koon, koot-koon!
Anta-kaamme, syös-käämme, paet-kaamme, koot-kaamme!
Anta-kaa(tte), syös-kää(tte), paet-kaa(tte), koot-kaa(tte)!
Anta-koot, syös-kööt, paet-koot, koot-koot!
Älä pakene', älköön, älkäämme, älkää(tte) l. älkööt paetko!

198 §. Jos verbillä on konsonanttivartalo, saa sen puhtaana esille imperatiivin *k:n* edestä.

Perfekti.

Olkoon tullut, olkoot tulleet!
Älköön olko tuonut, älkööt olko tuoneet!

---

199 §. Imperatiivin yhdistetty preesens: *Olkoon l. älköön olko tuleva! Olkoot l. älkööt olko tulevat!*

---

200 §. Imperatiivilla ei ole menneen ajan temporeita.

Juokse pois heti! Tulkoon vaan, jos haluttaa! Eläköön Suomi! Menkäämme nyt! Antakaa se minulle! Lähtekööt vaan! Eläkööt suomalaiset!

201 §. *Imperatiivi* (käskytapaa) merkitsee *käskettyä*, *toivottua* tai *myönnettyä* tekemistä.

---

202 §. Verbin *modit* ovat *indikatiivi*, *konjunktii*vi ja *imperatiivi*.

---

203 §. Kaikkia tähän saakka mainittuja muotoja sanotaan *persoonallisiksi*, koska niissä on aina mainittuna *persoonaa*, joka toimittaa tekemisen. Mutta verbeillä on sellaisiakin muotoja, joissa ei ole mainittuna *persoonaa*, joka tekemisen toimittaa. Niitä sanotaan sen tähden *persoonattomiksi* *muodoiksi*.

Persoonattomat temporit.

Indikatiivi.

Preesens.

<i>Sidon,</i>	persoonaton ind. pr. (sido-tta-an)	<i>sidotaan.</i>
<i>Revin,</i>	” ” ” (revi-ttä-än)	<i>revitään.</i>
<i>Juoksen,</i>	” ” ” (juos-ta-an)	<i>juostaan.</i>
<i>Leikittelen,</i>	” ” ” (leikitel-tä-än)	<i>leikitellään.</i>
<i>Pakenen,</i>	” ” ” (paet-ta-an)	<i>paetaan.</i>
<i>Rupeen,</i>	” ” ” (ruvet-ta-an)	<i>ruvetaan.</i>
<i>Saan,</i>	” ” ” (saa-ta-an)	<i>saadaan.</i>
<i>Tuon,</i>	” ” ” (tuo-ta-an)	<i>tuodaan.</i>

204 §. Persoonattoman muodon tunnus on lyhyen vokaalin jälkeen *-tta*, *-ttä*, mutta konsonantin, pitkän vokaalin ja diftongin jälkeen *-ta*, *-tä*.

Muist. Jos verbillä on konsonanttivartalo, liitetään persoonattoman muodon tunnus siihen.

205 §. Persoonapäätteen sijasta on: *vokaalinpitennys* ynnä *n*.

206 §. Persoonattomassa indikatiivin preesensissä tapahtuu konsonantinheikkeneminen.

Annan, persoonaton ind. prees. *annetaan*.

Hävitän, " " " *hävitetään*.

207 §. Persoonattoman muodon tunnuksen edessä muuttuvat loppuvokaalit *a* ja *ä* *e*:ksi.

Kielteinen preesens.

Ei anneta', *tuoda'*, *juosta'*, *koota'*, *paeta'* j. n. e.

Imperfekti.

Vien . . . . . (vietä-i) *vieti-in*.

Kannan . . . . . (kannetta-i) *kannetti-in*.

Lähden . . : . . (lähdettä-i) *lähdetti-in*.

208 §. Persoonattoman muodon tunnuksen *a*, *ä* katoa imperfektin *i*:n edessä.

Kielteinen imperfekti.

Ei suotu, *sidottu*, *kastettu*, *viety*, *paettu*.

Perfekti.

On tuotu, *kysytty*, *menty*, *juostu*, *kerjetty*.

Ei ole' *tuotu* j. n. e.

*Pluskvamperfekti.**Oli hävitetty, leikitelty, menty, oltu.**Ei ollut l. oltu hävitetty j. n. e.*

Potentsiaali.

*Preesens.**Tulta-ne-en, mentä-ne-en, saata-ne-en.**Ei annetta-ne', käytä-ne', päästä-ne'.**Perfekti.**Lienee luotu, murrettu, surtu, käyty.**Ei liene' luotu j. n. e.*

Konditsionaali.

*Preesens.**Annetta-isi-in, luetta-isi-in, kyettä-isi-in.**Ei annetta-isi' j. n. e.**Perfekti.**Olisi kylvetty, viety, menty, kyetty.**Ei olisi' saatu, sidottu, muutettu.*

Imperatiivi.

*Preesens.**Tuota-koon, luetta-koon, mentä-köön!**Älköön oltako, luultako, juostako!**Perfekti.**Olkoon luvattu, paettu, syöty! Älköön olko luvattu
j. n. e.*

209 §. Indikatiivi, konjunktiivi ja imperatiivi muodostavat *finiittiverbin*.

210 §. Finiittiverbiä käytetään lauseessa predikaattina.

211 §. Paitsi finiittiverbiä on verbein taivutuksessa huomattava *infiniittiverbi*.

Infiniittiverbin muodostavat verbin *nominaalimuodot*. Ne taipuvat kuten nominin sijoissa ja ovat joko substantiivisia tai adjektiivisia.

Nominaalimuodot.

Infinitiivit (nimitapa).

212 §. Infinitiivit ovat verbin substantiivimuodot.

I infiniitiivi.

<i>Kysyn,</i>	I inf. (<i>kysy-ä</i>)	{ <i>kysyä'</i> <i>kysyäkseni, -si j. n. e.</i>
<i>Muutan,</i>	„ (<i>muutta-a</i>)	{ <i>muuttaa'</i> <i>muuttaakseni, -si j. n. e.</i>
<i>Tulen,</i>	„ (<i>tul-ta</i>)	{ <i>tulla'</i> <i>tullakseni, -si j. n. e.</i>
<i>Pakenen,</i>	„ (<i>paet-ta</i>)	{ <i>paeta'</i> <i>paetakseni, -si j. n. e.</i>
<i>Kerkeen,</i>	„ (<i>kerjet-tä</i>)	{ <i>kerjetä'</i> <i>kerjetäkseni, -si j. n. e.</i>
<i>Saan,</i>	„ (<i>saa-ta</i>)	{ <i>saada'</i> <i>saadakseni, -si j. n. e.</i>
<i>Vien,</i>	„ (<i>vie-tä</i>)	{ <i>viedä'</i> <i>viedäkseni, -si j. n. e.</i>

213 §. I:sen infiniitiivin tunnus on lyhyen vokaalin jälkeen *-a, -ä*, mutta konsonantin, pitkän vokaalin ja diftongin jälkeen *-ta, -tä*.

Muist. Jos verbillä on konsonanttivartalo, liitetään I inf:n tunnus siihen.

214 §. I:llä inf:llä on kaksi muotoa. *Lyhemmällä* muodolla on päätteensä *aspiratsiooni*. *Pitempi* muoto on *translatiivi*, johon aina on liitetty possessiivisuffiksi.

Hän toi omenat tänne meidän syödäksemme. Hän vei ne pojan syöddä. Työ on vaikea tehdä. Nyt on jo aika mennä. Kaikkien täytyy olla ahkeria. Minun on mahdoton saada sitä. Hän lupasi tulla. Isä käski pojan juosta.

Minä lauseenosina käytetään I inf:ä? Katso ylläolevista esim.!

215 §. Kun infinitiivi on subjektina, on predikaatti-verbiä käytetty persoonattomasti.

II infinitiivi.

<i>Revin,</i>	II inf. (<i>repi-e</i>)	{ iness.: <i>repiessä</i> instr.: <i>repien</i>
<i>Olen,</i>	„ (<i>ol-te</i>)	{ iness.: <i>ollessa</i> instr.: <i>ollen</i>
<i>Kykenen,</i>	„ (<i>kyet-te</i>)	{ iness.: <i>kyetessä</i> instr.: <i>kyeten</i>
<i>Lupaan,</i>	„ (<i>luvat-te</i>)	{ iness.: <i>luvatessa</i> instr.: <i>luvaten</i>
<i>Saan,</i>	„ (<i>saa-te</i>)	{ iness.: <i>saadessa</i> instr.: <i>saaden</i>
<i>Tuon,</i>	„ (<i>tuo-te</i>)	{ iness.: <i>tuodessa</i> instr.: <i>tuoden</i>

216 §. II:sen inf:n tunnus on lyhyen vokaalin jälessä *e*, mutta konsonantin, pitkän vokaalin ja diftongin jälessä *-te*.

1 *Muist.* Jos verbillä on konsonanttivartalo, liitetään II:n inf:n tunnus siihen.

2 *Muist.* Jos kaksi *e*-vokaalia sattuisi vieretysten II:ssa inf:ssä, muuttuu aina jompikumpi *i*:ksi, esim. *luen:* (luke-*e*) *lukeissa, lukein t. lukiessa, lukien*; *lähden:* (lähte-*e*) *lähteissä, lähtein t. lähtiessä, lähtien*. Muutenkin II inf:n *e* usein lyhyen vokaalin jälessä voi muuttua *i*:ksi, esim. *muuttaessa t. muuttaissa, sanoessa t. sanoissa*.

217 §. II:n inf:n inessiivillä on myös persoonaton muoto, esim. *saata-e-ssa t. saataissa, muutetta-e-ssa t. muutettaissa, luvatta-e-ssa t. luvattaissa j. n. e.*

Inessiivi: Kevään tullessa jäät sulavat. (Minun sinne mennessäni oli kaunis ilma. Kyllä me palatessamme poikkeemme sinne. Sieltä lähdettäissä oli jo pimeä.

Instruktiiv: Poika tuli itkien tupaan. Hän teki sen minun nähteni.

Minä lauseenosana käytetään II inf.?

III infinitiivi.

Tunnus: *-ma, -mä.*

Iness. tuomassa, juoksemassa, kokoamassa t. kokoomassa.

Elat. tuomasta, juoksemasta, kokoamasta t. kokoomasta.

Illat. tuomaan, juoksemaan, kokoamaan t. kokoomaan.

Adess. {tuomalla, juoksemalla, kokoamalla t. kokoomalla.
tuomallani, juoksemallani, kokoamallani t. kokoomallani

Instr. tuoman, juokseman, kokoaman t. kokooman.

Abess. tuomatta, juoksematta, kokoamatta t. kokoomatta.

Hän kävi uimassa, tuli uimasta, meni uimaan. Poika on hyvä juoksemaan. Lukemalla oppii. Olin juuri lähtemälläni. Lukematta ei opi.

Minä lauseenosana käytetään III inf:ä?

---

218 §. III inf:n possessiivisuffiksilla varustetulla adessiivilla on myös toinen, pitempi muoto, esim. *olin tuomallani* t. *tuomaisillani*.

219 §. III inf:n instruktiivia käytetään *pitää*-verbin keralla ja sillä on myös persoonaton muoto, esim. *Pojan pitää lukeman. Kirja pitää luettaman*.

IV infinitiivi.

Tunnus: *-mise*.

Nom. *tuominen, kerkeäminen* t. *kerkeeminen*.

Part. *tuomista, kerkeämistä* t. *kerkeemistä*.

Esim. *Minun on tuominen kirja kotiin. Sinne ei ole menemistä*.

Mimmoista toimintaa merkitsevät IV inf:n nom. ja part.?

Minä lauseenosana käytetään IV inf:n muotoja?

Vastaus: subjektina.

Mimmoinen on *olla*-verbi, kun sen subjektina on IV inf.?

Vastaus: se on persoonattomasti käytetty verbi.

Vrt. 215 §.

---

220 §. *-ma, -mä* ja *-mise* päätteillä muodostuu verbin vartalosta myös varsinaisia substantiiveja, esim. *kuolema, sanoma, lukeminen*.

221 §. *-ma, -mä* ja *-mise* vartaloisilla substantiiveilla voi niinkuin kaikilla muillakin substantiiveilla olla adjektiivinen attribuutti, mutta semmoista määräystä ei voi olla infinitiivillä.

Sano milloin *-ma, -mä* t. *-mise* vartaloisen sana on substantiivi, milloin infinitiivi seuraavissa esimerkeissä:

Mitä siinä sanomassa nyt on? Poika kävi sitä meille sanomassa. Minä luin sen jo eilisestä sanomasta. Häntä on kielletty sitä sanomasta. Hän pisti puukkonsa tuohon halkeamaan. Lautta on ruvennut kovin halkeamaan. Pelon ahkera viljeleminen tuottaa maamiehelle leivän. Kylläpä tätä lukemista kestää. Sinun on ahkerasti työtä tekeminen. Ei kenenkään ole sinne menemistä.

222 §. Infinitiivi voi saada määräyksekseen objektin ja adverbialin.

Katso edellisiä esimerkkejä ja keksi muita kaikista infinitiiveistä!

223 §. I inf., II inf:n persoonalliset muodot ja III inf:n abessiivi voivat myös saada possessiivisuffiksin tai genetiivi-attribuutin, joka ilmaisee inf:n toiminnan tekijän, esim. *Hän toi saappaansa suutarin laittaa t. minun laittaakseni. Poikien lähtiessä t. heidän lähtiessään lähtivät muutkin. Hän luki kaikkien kuullen t. minun kuulteni. Hän meni kenenkään huomaamatta t. minun huomaamattani.*

224 §. III inf:n pitemmällä adessiivilla on aina possessiivisuffiksi ja lyhemmällä, kun se on olla-verbin määräys, esim. *Olin lähtemälläni t. lähtemäisilläni.*

Millä inf:llä on persoonaton muoto?

Partisipit (laatutapa).

225 §. Partisipit ovat verbin adjektiivimuodot.

Persoonalliset partisipit.

Saan, I persoonall. partis. saava t. -pa.

Tulen, " " tuleva.

{ Kokoan, " " kokoava.

{ Kokoon, " " kokoova.

226 §. I partisipin tunnus on -va, -vä.

Lentävä lintu saa jotakin, istuva ei mitään. Tuo kala on pysynyt kauan elävänä. Sadut ovat usein opettavia.

227 §. I partisipi merkitsee *päättymätöntä* tekemistä.

Koska hän on t. lienee tuleva? Siellä oli kuolema häntä kohtaava. Tokko hän olisi lähtevä sinne, jos pyydetään.

228 §. I persoonallinen partis. ilmaisee yhdistetyssä preesensissä ja imperfektissä *päättymättömän* tekemisen *aijotuksi t. vasta tapahtuvaksi*. Vrt. 186 §.

Tuon, II persoonall. partis. tuonut.

Saan, " " saanut.

Annan, " " antanut.

Tulen, " " (tul-nut) tullut.

Puren, " " (pur-nut) purrut.

Syöksen, " " syösnyt t. syössyt.

{ Kerkeän, " " (kerjet-nyt) kerjennyt.
{ Kerkeen, " "

j. n. e.

229 §. II persoonall. partisipin matalavokaalinen tunnus on *-nut*, korkeavokaalinen *-nyt*.

Muist. Jos verbillä on konsonanttivartalo, liitetään II persoonallisen partisipin tunnus siihen. Silloin tapahtuu usein assimilatiooni samoin kuin potentsiaalın preesensissä. Kts. 192 §.

Mennyt aika ei tule takaisin. Väsyneenä istui ukko kivelle. Vaatteet olivat aivan kastuneita.

230 §. II partisipi merkitsee *päättynyttä* tekemistä.

---

231 §. Persoonallisten partisipein taivutus:

Yksikkö.			Monikko.	
<i>Nom.</i>	<i>tuleva</i>	<i>mennyt</i>	<i>tulevat</i>	<i>menneet</i>
<i>Gen.</i>	<i>tulevan</i>	<i>menneen</i>	{ <i>tulevain</i>	<i>mennytten</i>
			{ <i>tulevien</i>	<i>menneiden</i>
<i>Ess.</i>	<i>tulevana</i>	{ <i>menneenä</i>	<i>tulevina</i>	<i>menneinä</i>
		{ <i>menn(ynn)ä</i>		
<i>Part.</i>	<i>tulevaa</i>	<i>mennyttä</i>	<i>tulevia</i>	<i>menneitä</i>
<i>Ill.</i>	<i>tulevaan</i>	<i>menneeseen</i>	<i>tuleviin</i>	<i>menneisiin</i>

j. n. e.

232 §. Persoonalliset partisipit taipuvat kaikissa sekä yksikön että monikon sijoissa.

Lentävä lintu. Juoksevia poikia. Mennyt aika, menneessä ajassa. Sadut ovat usein opettavia. Vaatteet olivat kastuneina. Kala on kauan pysynyt elävänä. Tuolla hän istuu väsyneenä kivellä. Hän luuli poikaa oppia haluavaksi.

233 §. Persoonallisia partisipeja käytetään lauseessa *predikaatintäyteenä, attribuuttina ja appositionina.*

Muist. Appositioni on tavallisesti essiivi tai translatiivi, joka merkitsee tilaa.

234 §. Persoonallisten partisipien nominatiivia käytetään myös muodostamaan yhdistettyjä persoonallisia temporeita.

Mitkä ovat yhdistetyt temporit?

Muist. II partisipia käytetään myös kielteisessä imperfektissä.

235 §. *Ajattelemista, huomaamista ja lausumista* merkitsevien verbien *objektina* käytetään usein n. s. *partisipijärjestelmää*, esim. *Luulen hänen tulevan t. tulleen. Näitkö miehien menevän t. menneen. Toivottiin apua tulevan. Sinne sanotaan ihmisiä hukkuneen. Sairas toivoo paranevansa. Ukko luuli saaneensa entistä paremman hevosen.*

1 *Muist.* Partisipijärjestelmässä on partisipi *n*-päätteen ja partisipin toiminnan tekijä (= partisipijärjestelmän subjekti) ilmaistaan joko genetiiivillä, partitiivilla tai possessiivisuffiksilla. Vrt. 223 §.

2 *Muist.* Partisipijärjestelmä vastaa *että*-lauseetta.

Muuta partisipijärjestelmiä *että*-lauseiksi ja *että*-lauseita partisipijärjestelmiksi! Miten vastaavat muotoon nähden partisipijärjestelmän ja *että*-lauseen subjektit toisiansa?

Persoonattomat partisipit.

<i>Saan,</i>	I	persoonaton partis.	<i>saatava.</i>
<i>Kokoon,</i>	”	”	<i>koottava.</i>
<i>Menen,</i>	”	”	<i>mentävä.</i>

Mihin vartaloon on *-va, -vä* liitetty? Vrt. 204 §.

Esim. *Sinne on saatava väkeä. Nyt lieene kai lähdeittävä. Nyt olisi hankittava rahat. Poikaa ei ole rannasta, vaan neuvottava.*

Mikä on subjekti ylläolevissa lauseissa? Mitä lauseenosia ovat *wäkeä, rahat ja poikaa*? Mimmoista tekemistä ilmaisevat I pers.:ttoman partisipin yks. nom. näissä lauseissa?

236 §. I persoonattoman partisipin yks. nom. *olla*-verbin kanssa ilmaisee päättymättömän tekemisen *välttämättömäksi tai tarpeelliseksi.* Vrt. 228 §.

Vertaa IV:n inf.:n nominatiivia!

Huom.! I:n pers.:ttoman partisipin yks. nom.:lla on IV:n infinitiivin yks. nom.:n luonne.

Vien,   II persoonaton partis. *viety.*
Lupaan,   ”   ”   *luvattu.*

237 §. II persoonattoman partisipin yks. nom.:a käytetään yhdistetyissä temporeissa ja kielteisessä imperfektissä.

Kts. persoonattomain temporien taivutusta siv. 46—47.

Olen kuullut puhuttavan. Luuletko sinne lähdeettävän? Hän kertoi siellä käydyn.

238 §. Persoonattomia partisipeja käytetään myös partisipijärjestelmässä.

Mimmoista tekemistä ilmaisee I pers.:ton partisipi partisipijärjestelmässä?

Huom.! I pers.:ton partis. merkitsee partisipijärjestelmässä kestävää tai vastatapahtuvaa tekemistä. Vrt. 228 ja 236 §§.

Syötyä lähdeettiin. Pojan tultua ruvettiin lukemaan. Tämän nähtyään hän tuli iloiseksi.

239 §. II persoonattoman partisipin yks. partitiivia käytetään infinitiivin tapaisesti adverbialina merkitsemään toimintaa, jonka jälkeen jotain muuta tapahtuu.

Vrt. II inf.:n inessiiviä!

Mitä ilmaisee *pojan* lauseessa: *Pojan tultua ruvettiin lukemaan*, ja possessiivisuffiksi *-än* lauseessa: *Tämän nähtyään hän tuli iloiseksi*? Vastaus: ne ilmaisevat partisipin toiminnan tekijän.

240 §. II pers.:ttoman partisipin yks. partitiivi voi saada genetiivi-attribuutin tai possessiivisuffiksin, joka

ilmaisee partisipin toiminnan tekijän. Tämä partisipimuoto on silloin merkitykseltään persoonallisen infinitiivimuodon luonteinen. Vrt. 223 §.

Mitkä muodot ovat siis persoonattomilla partisipeilla?

Aktiivi ja passiivi.

241 §. Kaikki tähänastiset verbimuodot, sekä persoonalliset että persoonattomat, ovat olleet *aktiivisia*.

242 §. *Aktiivinen* verbimuoto ilmaisee, että jokin on jossakin toiminnassa tai tilassa.

243 §. Jos persoonallinen aktiivimuoto on lauseen predikaattina, on lauseen subjekti jossakin toiminnassa tai tilassa, esim. *Poika lukee, on nukkunut j. n. e.*

Persoonallisen nominaalimuodon ohella on jossakin toiminnassa tai tilassa olija tavallisesti ilmaistu geneetiivillä tai possessiivisuffiksilla, kts. 223, 235 ja 240 §§.

Persoonattoman muodon ohella on jossakin toiminnassa tai tilassa olija *määräämätön*.

Poika lukee, on lukenut j. n. e. kirjaa, kirjan, kirjat, kirjoja. Kirjaa, kirja, kirjat, kirjoja luetaan, on luettu j. n. e. Kirjaa lukeissani, luettaessa, lukemassa j. n. e. Kirjan, kirjaa, kirjat, kirjoja lukenut. Kirja, kirjaa, kirjat, kirjoja on luettava j. n. e.

244 §. Sekä persoonallisilla että persoonattomilla muodoilla voi olla objekti.

245 §. Aktiivisten verbimuotojen ohella ilmaisee objekti sen esineen, joka on toiminnan alaisena.

Kirjaa, kirjat, kirjoja on luettava, luettu. Kirjaa, kirjoja ei ole luettava, luettu. Minua, sinua, häntä, meitä, teitä, heitä, minut, sinut j. n. e. on kutsuttu.

Mikä lauseenosaa on *kirjaa, kirjat, kirjoja, minua, sinua j. n. e.*? Objekti.

Mimmoinen verbimuoto on siis *luettava, luettu, kutsuttu*? Aktiivinen.

Onko se persoonallinen vai persoonaton aktiivimuoto?

Kirja on, ei ole luettava, luettu. Kirjat ovat, eivät ole luettavat, luetut. Minä olen, en ole kutsuttu, sinä olet, et ole kutsuttu j. n. e., me olemme, emme ole kutsutut j. n. e.

Mikä lauseenosaa on *kirja, kirjat, minä, sinä, me j. n. e.*?

Mikä lauseenosaa on tässä siis toiminnan alaisena? Subjekti.

246 §. Jos lauseen subjekti ilmaisee sen esineen, joka on toiminnan alainen, on predikaatti *passiivinen*.

Mikä näissä predikaateissa on pass. muoto? Vastaus: *luettava, luettavat, luettu, luetut, kutsuttu, kutsutut*.

Mimmoisia muotoja ne ovat? Partisipeja.

Minä lauseenosana ne ovat? Predikaatintäytteenä.

247 §. Jos *predikaatintäytteenä* on passiivinen partisipi, ilmaisee subjekti sen esineen, joka on toiminnan alainen.

248 §. Suomenkielessä ei ole muita passiivisia muotoja, kuin *passiiviset partisipit*.

Sano muita esim., joissa pass. partis. on predikaatintäytteenä?

Luettava, luettu kirja; luettavan, luetun kirjan; luettavaa, luettua kirjaa; luettavia, luettuja kirjoja j. n. e. kaikissa sijoissa.

Mitä on *luettava*, *luettu* j. n. e. näissä esim.?

Mikä on niiden toiminnan alainen?

249 §. Jos pass. partis. on *attribuuttina*, ilmaisee sen pääsana esineen, joka on toiminnan alaisena.

250 §. Pass. partisipit taipuvat kaikissa sijoissa sekä yks.:ssä että mon.:ssa.

Vrt. persoonattomia partisipeja!

Poika lähetettiin kaupunkiin kasvatettavaksi. Poika jäi sinne opetettavaksi. Mies makaa haavoitettuna. Isä luuli poikaansa hyvin kasvatetuksi.

Minä lauseenosana on pass. partis. näissä esim.? Appositsioonina.

251 §. Passiivisia partisipeja käytetään myös *appositsioonina*.

Mitkä ovat näiden pass. appositsioonien toiminnan alaisia? Vastaus: *poika, mies, poikaansa*.

Mitä lauseenosia ne ovat? Subjekteja ja objekteja.

252 §. Jos pass. partisipi on appositsioonina, on sen toiminnan alaisena joko subjekti tai objekti.

Mimmoinen verbi on predikaattina niissä lauseissa, joissa subjekti on appositsioonin toiminnan alainen? Intransitiivinen.

Mimmoinen predikaatti on niissä lauseissa, joissa objekti on appositsioonin toiminnan alaisena? Transitiivinen.

253 §. *Passiivisia partisipeja* käytetään lauseessa samoin kuin persoonallisiakin partisipeja *predikaatintäytteenä*, *attribuuttina* ja *appositsioonina*. Vrt. 233 §.

Vrt. pers.:ttomien partisipien käytäntöä!

Ilmaisevatko kaikki verbit sellaista toimintaa, jonka alaisena jokin voi olla?

Mitkä eivät? Voiko siis kaikilla verbeillä olla pass. muotoja?

254 §. Ainoastaan transitiiviverbeillä voi olla passiivisia muotoja.

Huom.! Pers:ttomia muotoja voi olla sekä transitiivi- että intransitiiviverbeillä.

Poika on opetettavana; poika jätettiin sinne opetettavaksi; poika tulee siellä opetettavaksi; pojat ovat opetettavat; kirjat ovat luettavia; nämät miehet ovat valittavat; nämät miehet ovat valittavia; luettavia kirjoja j. n. e.

255 §. Inen passiivinen partisipi ilmaisee päättymättömän tekemisen joko *kestäväksi, aijotuksi, vastedes tapahtuvaksi, välttämättömäksi, tarpeelliseksi* tai *sopivaksi*.

Partikkelit.

256 §. Partikkelit ovat neljää lajia, nimittäin *adverbit, prepositsioonit ja postpositsioonit, konjunktsioonit ja interjektsioonit*.

257 §. *Adverbi* (määräyssana) on partikkeli, jota käytetään määräämään verbejä tai adjektiiveja *paikan, ajan, tavan* tai jonkun muun seikan suhteen, esim. *Isä on siellä. Minä lähdän huomenna. Hän laulaa huonosti. Hän on kovin, varsin t. sangen huono.*

Muutamat adverbit saattavat myöskin määrätä toisia adverbeja, esim. *Hän juoksee varsin hyvin. Hän on täällä sangen usein.*

Adverbit ovat ainoat partikkelit, joita voi käyttää yksin lauseenosana.

Minä lauseenosana käytetään adverbeja?

258 §. *Prepositsiooni* (etusana) ja *postpositsiooni* (jälkisanana) on partikkeli, joka asetetaan substantiivin viereen ilmoittamaan substantiivin ja jonkin muun sanan keskinäistä suhdetta, esim. *Yli aidan, jälkeen päivällisen, pöydän alle, tietä pitkin, lähellä kirkkoa, tien poikki, meitä varten, ympäri lahtea, kaikkein puolesta, tien vieressä, nurkan takana, alttarin edessä.*

Prepositsiooni on substantiivin edellä, postpositsiooni jälessä.

Substantiivi on prepositsioonin ja postpositsioonin keralla joko *genetiivissä* tai *partitiivissa*.

Prepositsiooni ja postpositsiooni ei yksinänsä muodosta mitään lauseenosaa, vaan ainoastaan substantiivin kanssa yhdessä.

Prepositsiooneja ja postpositsiooneja käytetään ilmoittamaan semmoisia substantiivin suhteita, joita ei voi sijapäätteillä ilmaista.

259 §. *Konjunktsiooni* (sidesana) on partikkeli, jota käytetään yhdistämään lauseita tai (samanlaisia) lauseenosia, esim. *Minä istun, ja sinä seisot. Opettaja kysyi, mutta oppilas ei tietänyt. Kun aurinko paistaa, on ilma lämmin. Hän sanoi, että poika on kipeä. Isä ja äiti tulevat.*

260 §. *Interjektsiooni* (kiihtosana) on partikkeli, joka ainoastaan ilmaisee tunteen, esim. *oi! voi! hei! hui! ohoh! kah! hohhoo!* j. n. e.

261 §. Kun jotakin nominia enää käytetään vaan muutamissa sijoissa, katsotaan sen muuttuneen partikkeliksi, esim. *kaukana, kaukaa, kauas; vieressä, vierestä, viereen; takana, takaa, taakse; edessä, edestä, eteen, edellä, -ltä, -lle* j. n. e.

Lauseoppi.

262 §. Lause on ajatuksen kielellinen ilmaus.

263 §. Se kieliopin osa, joka käsittelee sanojen järjestämistä lauseiksi, sanotaan *lauseopiksi* (syntaksiksi).

264 §. Lauseessa ilmaistaan finiittiverbin avulla toiminta, tila tai ominaisuus jostakin esineestä, esim. *Poika lukee. Kissa makaa. Metsä on kaunis.*

Muist. Lause saattaa sisältää: a) väitteen, esim. *Isä puhuu.* b) kysymyksen, esim. *Lähdetkö sinä?* c) toivomuksen, esim. *Eläköön Suomi!* d) käskyn tai kehoituksen, esim. *Menkää, miehet! Lähtekäämme!* e) huudahduksen, esim. *Kuinka kaunis on illan kuu!*

Lauseen pääosat.

265 §. Lauseessa on kaksi *pääosaa*: *subjekti* (alus) ja *predikaatti* (maine). Subjekti on se, josta jotakin sanotaan. Predikaatti on se, mikä subjektista sanotaan.

Muist. Finiittiverbi voi *yksin* olla lauseena, koska persoonapäätte voi ilmaista subjektin, esim. *luen, luette.* Persoonattomat verbit ovat aina ilman subjektia, esim. *tuulee, sataa.* Vrt. persoonatonta muotoa (203 §) ja persoonattomasti käytettyjä verbejä (215 § ja IV infin.).

266 §. Subjektina on tavallisesti *substantiivi*.

267 §. Subjektina saattaa myös olla *substantiivipronomini*, substantiivisesti käytetty *adjektiivi*, *laskusana* tai *partisipi*, *infinitiivi* tai mikä sana hyvänsä, esim. *He juoksevat. Vanhat ovat heikompia kuin nuoret. Kaksi kaatui, mutta kolmas jäi eloon. Jääneet pakenivat. On mahdotonta päästä sinne. Sinun on meneminen. Sinne ei ole menemistä. „Mutta“ on partikkeli.*

Mitkä infinitiivit voivat olla subjektina? Katso esimerkeistä!

268 §. Kun *nomini* on subjektina, niin se on:

a) *nominatiivissa*, jos se on määrätty, esim. *Vesi on tuopissa. Miehet istuvat tuvassa. Pojat lukevat. Tytöt ovat ahkerat.*

b) *partitiivissa*, jos se on epämääräinen, esim. *Tuopissa on vettä. Tuvassa istuu miehiä.*

1 *Muist.* Tunnettu subjekti on tavallisesti predikaatin edellä, *tuntematon* ja *epämääräinen* subjekti on tavallisesti predikaatin jälessä, esim. *Mies on tuvassa. Tuvassa on mies. Vesi on tuopissa. Tuopissa on vettä.*

2 *Muist.* Transitiiviverbin subjekti on aina nominatiivissa, esim. *Pojat lukevat* (eikä *Poikia lukee*). Sama on laita, jos predikaattina on *olla*-verbi yhdessä *nominatiivisen* tahi *partitiivisen predikaatintäytteen* kanssa, esim. *Tytöt ovat ahkerat.*

269 §. Predikaattina on *finiittiverbi* joko yksin tai yhdessä *predikaatintäytteen* kanssa, esim. *Isä lähtee, on lähtenyt. Varpuset ovat lintuja.*

270 §. Predikaatintäytettä vaatii *olla*-verbi ynnä muutamat muutkin merkitykseltään vaillinaiset verbit, nk. *tulla* (joksikin), *jäää* (joksikin), *pysyä* (jonakin).

Muist. Nämät verbit voivat kuitenkin myös yksinensä olla predikaatteja, esim. *Jumala on. Lapset ovat tuvassa. Metsässä on lintuja. Isä tuli kotiin. Hän jäi sinne. Kyllä se siellä pysyy.*

271 §. Predikaatintäytteenä on tavallisesti *nomini*.

272 §. *Olla*-verbin predikaatintäyte on:

a) *nominatiivissa*, esim. *Varpunen on lintu. Ukko on vanha. Nuoret ovat iloiset.* — b) *partitiivissa*, esim. *Vesi on kylmää. Lehdet ovat viheriäisiä. Varpuset ovat lintuja.* — c) *essiivissä*, esim. *Hän on siellä pappina. Huoneet ovat kylminä.* — d) *genetiivissä*, esim. *Tuo kirja on isän. Nämät kapineet ovat minun.*

273 §. *Pysyn*-verbin predikaatintäyte on *essiivissä*, esim. *Äiti on pysynyt terveenä. Tulla- ja jäää-verbien predikaatintäyte on translatiivissa*, esim. *Poika tuli papiksi. Hän jäi kipeäksi.*

274 §. *Nominatiivissa, essiivissä tai translatiivissa* oleva substantiivinen predikaatintäyte tarkoittaa *samaa esinettä* kuin subjekti, esim. *Hän on pappi, pappina, tuli papiksi, jäi ylioppilaaksi. Partitiivissa* oleva substantiivinen predikaatintäyte ilmoittaa *kokonaisuuden*, johon sub-

jekti kuuluu, esim. *Varpuset ovat lintuja. Genetiivissä oleva predikaatintäyte ilmoittaa subjektin omistajan, esim. Tämä on poikien.*

275 §. Predikaattiverbi seuraa nominatiivi-subjektin lukua ja persoonaa, esim. *Minä tulen, sinä tulet j. n. e. Pojat ovat iloisia.*

Predikaattiverbi on yks. 3 pers.:ssa, jos subjekti on partitiivissa, esim. *Kaloja on virrassa.*

276 §. Adjektiivinen predikaatintäyte seuraa subjektin lukua, esim. *Poika on iloinen. Pojat ovat iloiset, iloisia. Hän tuli kipeäksi. He tulivat kipeiksi.*

Lauseen sivuosat.

277 §. Lauseen sivuosat l. *kasvut* ovat attribuutti, objekti, adverbiaali ja appositsiooni.

278 §. Lauseen sivuosat ovat määräyksiä jollekin sanalle lauseessa. Se sana, jolla on määräys, nimetään tämän suhteen *pääsanaksi*.

279 §. *Attribuutti* on sellainen määräys, joka välittömästi (ilman verbin apua) liitetään *substantiiviin*.

280 §. Attribuutti voi olla:

1) *Adjektiivi-attribuutti*, esim. *Vanha isä istuu. Pienillä pojilla on hyviä kirjoja.*

Adjektiivi-attribuutti on samassa luvussa ja sijassa kuin sen pääsana, esim. *pieni poika, pienen pojan, pientä poikaa, pienille pojille j. n. e.*

Adjektiivi-attribuuttina voi paitsi varsinaista adjektiivia myös olla adjektiivinen pronomini, laskusana tai partisipi, esim. *Tämä poika on ahkerampi muita poikia. Opettaja kiitti kolmatta oppilasta ja antoi palkinnon kahdelle oppilaalle. Kastuneet vaatteet pantiin kuivamaan.*

2) *Substantiivi-attribuutti*, esim. *Keisari Aleksanteri. Pääkaupunki Helsinki.*

Substantiivi-attribuutti on tavallisesti appellatiivi, joka määrää *propria*.

Substantiivi-attribuutti on joko taipumaton tai taipuu pääsanansa muassa, esim. *Keisari Aleksanterin, keisari Aleksanterille j. n. e. Pääkaupungissa Helsingissä, pääkaupungista Helsingistä j. n. e.*

3) *Attributiivi*, esim. *Pojan kirjat ovat rikki. Naula sokuria maksaa markan. Osa väestä hukkui. Luottamus häneen on loppunut.*

Attributiivi on tavallisesti *genetiivissä* (*genetiivi-attribuutti*), mutta välistä myös jossain muussakin sijassa, nk. esim. *partitiivissa, elatiivissa, illatiivissa.*

Sitä paitsi saattaa attribuuttina olla:

4) *I infinitiivi*, esim. *Minulla on lupa lähteä.*

1 *Muist.* Substantiivi-attribuutti tarkoittaa *samaa esinettä* kuin sen pääsana, mutta attributiivi tavallisesti *eri esinettä* kuin sen pääsana. Genetiivissä oleva attributiivi tavallisesti ilmoittaa pääsanana *omistajan*. Partitiivissa oleva attributiivi ilmoittaa *kokonaisuuden*, jonka osana pääsana on, esim. *Naula sokuria. Kappale matkaa.*

2 *Muist.* Substantiivi-attribuutti saattaa myös olla pääsanansa jälessä, esim. *Kustaa Vaasa, Ruotsin kuningas, oli viisas mies.* Pääsanansa jälkeen asetettu substantiivi-attribuutti on eroitettava pääsanastaan pilkulla. Sitä saattaa katsoa vastaavaksi *relatiivilauseetta*, esim. *Kustaa Vaasa, joka oli Ruotsin kuningas, oli viisas mies.*

281 §. *Objekti* (kohde) on semmoinen määräys, joka liitetään *transitiivi-verbiin* ilmaisemaan sen toiminnan esinettä, minkä verbi lausuu.

282 §. Objektina on:

1) tavallisesti *substantiivi* tai muu substantiivina käytetty *nomini*, joka on

a) *akkusatiivissa*, esim. *Lapsi repi kirjan t. kirjat.*

Yksikön akkusatiivilla on yks. nominatiivin muoto:

a) *imperatiivin* 1:sen ja 2:sen persoonan objektina, esim.

Anna, antakaamme, antakaa kirja; b) *persoonattoman muodon* objektina, esim. *Kirja annetaan*; c) *subjektina* tai *subjektin määräyksenä* olevan *infinitiivin* objektina, esim. *Sinun täytyy antaa kirja. Sinun on antaminen kirja. Sinulla on oikeus antaa kirja.*

b) *partitiivissa*, esim. *Isä lukee kirjaa t. kirjoja. Vanhemmat rakastavat lapsiansa.*

Kielteisen verbimuodon objekti on aina *partitiivissa*, esim. *Minä en osta kirjaa t. kirjoja. Kirjoja ei osteta, ole ostettu j. n. e.*

2) *I infinitiivi*, esim. *Minä en viitsi mennä.*

283 §. *Adverbiaali* on määräys, joka ilmoittaa aikaa, paikkaa, syytä, keinoa, tapaa, määrää, suuntaa y. m., esim. *Minä tulen maanantaina. Isä on tuvassa. Poika suuttui leikistä. Hän kulki sinne jalan. Sinä laulat huonosti. Hän on kovin, varsin, sangen huono. Mies kulki tätä tietä. Hän juoksee varsin hyvin.*

284 §. *Adverbiaalina* saattaa olla:

1) *Adverbi*, esim. *Hän meni sinne. Sinä laulat huonosti. Hän on kovin, varsin, sangen huono. Hän juoksee varsin hyvin.*

2) *Substantiivi* joko yksinänsä tai yhdessä prepositiioonin tai postpositiioonin kanssa, esim. *Minä tulen maanantaina. Isä on tuvassa. Poika suuttui leikistä. Hän kulki jalan. Mies meni tätä tietä. Poika hyppäsi yli aidan. Hän tulee jälkeen päivällisen. Kirja putosi pöydän alle. Hän kulki tietä pitkin.*

3) *Infinitiivi*, esim. *Hän antoi lapsille omenia syödä. Työ oli vaikea tehdä. Isän lukiessa muut ovat hiljaa. Poika tuli juosten. Ukko on onkimassa, tulee onkimasta, menee onkimaan. Onkimalla ei aina saa kaloja. Luke-matta ei opi.*

Mitkä *infinitiivimuodot* ovat *adverbiaaleja* lauseessa?

285 §. Adverbiaali liitetään määräykseksi *verbiin*, *adjektiivin* tai *adverbiin*.

286 §. *Appositsiooni* on semmoinen määräys, joka liitetään *verbiin* ja *substantiiviin* yhteisesti ja tarkoittaa samaa esinettä kuin substantiivi, esim. *Minä tunsin hänet jo nuorena. Lapsena häntä hoidettiin huonosti. Minkä nuorena oppii, sen vanhana muistaa. Me pidämme heitä rehellisinä miehinä. Jo poikana oli hänessä taipumusta soitantoon. He menivät iloisina pois. Oppilas pääsi kolmantena luokalta. Kansalaisena on sinun puolustaminen isänmaatasi. Väsyneinä istuivat miehet kivelle. Hän muutti tänne kirkkoherraksi. Talonpojat valitsivat Ilkan päälliköksen. Koira puri luun kappaleiksi. Luuletko heitä pelureiksi.*

287 §. Appositsioonina saattaa olla:

1) *Substantiivi*. Katso ylläolevia esimerkkejä! Substantiivinen appositsiooni noudattaa tavallisesti sen substantiivin lukua, jota se tarkoittaa. Kts esim.!

2) *Adjektiivi* (myös partisipi tai laskusana). Kts esim.! Adjektiivinen appositsiooni on samassa luvussa kuin se substantiivi, jota se määrää. Kts esim.!

288 §. Appositsiooni on tavallisesti essiivissä tai translatiivissa. Kts esim.!

Muist. Muutamain verbien keralla appositsiooni on ablatiivissa tai allatiivissa, esim. *Talo näyttää kauniilta. Ilmat tuntuvat kylmiltä. Omenat maistuvat makeoilta. Tämä vesi maistuu tervalle. Se kuuluu varsin somalta.*

289 §. Monesti predikaattiverbi kadottaa täydellisen verbin ominaisuuden, ja silloin appositsiooni lähenee predikaatintäytettä, esim. *Hän kääntyi kipeäksi, mutta pääsi jälleen terveeksi. Vanhus on käynyt kovin laihaaksi.*

Vertaa muuten appositsioonin ja predikaatintäytettä sekä luvun, sijan että muutenkin luonteensa suhteen!

290 §. *Nominatiivissa* tai *partitiivissa* olevaa substantiivia käytetään usein yhdessä jonkin paikallissijan kanssa appositionin tapaisena määräyksenä, esim. *Hän kävelee pää pystyssä. Ei ketään hirtetä kukkaro kaulassa. Mies makaa pää paljaana. Puu kaatui latva järveen. Mies matkustaa rahoja taskussa.*

Tätä järjestelmää nimitetään *absoluuttiseksi nominatiiviksi* tai *partitiiviksi*.

Yksinäinen ja yhdistetty lause.

291 §. Lause, jossa vaan on yksi predikaatti, sanotaan *yksinäiseksi lauseeksi*.

Yksinäinen lause, jossa vaan on subjekti ja predikaatti, sanotaan *paljaaksi*. Jos yksinäisessä lauseessa myös on kasvuja, niin se sanotaan *kasvaneeksi*.

Muist. Yksinäisessä lauseessa saattaa olla useampi subjekti, esim. *Isä ja poika kävelevät.*

292 §. Kun yksinäisiä lauseita liitetään yhteen, syntyy *yhdistetty lause* eli *lausejakso*.

Tyttö lauloi, ja kaikki kuuntelivat häntä. Ilta on tullut, sekä tuuli lakannut. Sekä jää kannattaa, että on maalakin hyvä rekikeli. Minä sain sen omakseni, enkä aijo sitä kellenkään antaa. Päivä nyt valkenee, taikka on kuunvalo. Joko menen minä sinne, tai hän tulee tänne. Meneekö hän, vai menenkö minä? Opettaja kysyi, mutta oppilas ei tietänyt. Siellä ei kukaan sitä ymmärtänyt, vaan minun täytyi selittää asia. Kaikki lähtivät, paitsi Jussi ei mennyt. Sinne hän jäi, toiset taas tulivat pois. Ajattelen, siis olen olemassa. Ilma on nyt taas kaunis, siksi kaikki näyttivätkin niin iloisilta. En lähtenyt, sillä en ollut terve. Ukko on sairas, hän näet on jo niin vanha.

293 §. Lauseita yhdistetään toisiinsa tavallisesti *konjunktsiooneilla*.

294 §. Sellaisia *konjunkttsiooneja*, jotka yhdistävät samankaltaisia ja toistensa suhteen itsenäisiä lauseita, sanotaan *rinnastaviksi*.

Rinnastavalla konjunkttsioonilla toisiinsa yhdistettyjä lauseita sanotaan *rinnastetuiksi*.

Muist. Useat rinnastavat konjunkttsioonit saattavat myös yhdistää samallaisia lauseenosia, esim. *Isä ja poika kävivät täällä. Minä tunnen sekä papin että lukkarin. Joko isä tai äiti lähtee. Häntä nimitetään Jussiksi eli Jusuksi.*

295 §. Rinnastavat konjunkttsioonit ovat viittä lajia:

1) *Kopulatiivisia* (yhdistäviä): *ja, ynnä, sekä, sekä — että, -kä, saati, saatikka, jopa, vieläpä.*

2) *Disjunktiiivisia* (erottavia): *eli, tai, taikka, joko — tai, taikka — taikka, vai.*

3) *Adversatiivisia* (vastakohtaa tai rajoitusta ilmoittavia): *mutta, vaan, paitsi (= mutta ei); en (et, ei j. n. e.) ainoastaan — vaan myös; kuitenkin, kumminkin; taas.*

4) *Konklusiivisia* (johtopäätöstä ilmoittavia): *sen tähden, siksi, siis, niinmuodoin, niin.*

5) *Eksplanatiivisia* (selittäviä): *sillä, näet, nimittäin.*

Pekka sanoi, että Aino on kipeä. Hän juoksi niin kovaa, että hengästyí. Tyttö luki ahkerasti, että l. jotta pääsisi luokalta. En minä lähde, koska sinäkään et mene. Kun aurinko paistaa, on ilma lämmin. Kyllä isä tulee mukaan, jos kauniisti pyydät. Et sinä pääse, ellet l. jollet ole siivosti. En loukannut itseäni, vaikka kaaduín. Sinä kävelet nopeammin, kuin minä juoksen.

---

296 §. Yksinäiset lauseet, joista yhdistetty lause on muodostunut, saattavat olla semmoisessakin suhteessa toisiinsa, että toinen tarkemmin määrää toista. Se lause, jota toinen määrää, sanotaan *hallitsevaksi lauseeksi*. Määrittävä lause sanotaan *alistetuksi eli sivulauseeksi*.

Itsenäistä lausetta sanotaan *päälauseeksi*.

Muist. Päälauseita käy toisiinsa ainoastaan rinnastaminen.

Huom.! Yhdistetyssä lauseessa pitää aina olla myöskin päälause.

297 §. Niitä *konjunktiooneja*, jotka alkavat *sivulauseita*, sanotaan *alistaviksi*.

298 §. Alistavat konjunktiosionit ovat kahdeksaa lajia:

- 1) *Eksplikatiivinen* (yleensä alistava): *että*.
- 2) *Konsekutiivisia* (seurausta ilmoittavia): *että, jotta, niin että*.
- 3) *Finaalisia* (tarkoitusta ilmoittavia): *että, jotta*.
- 4) *Kaussiaalisia* (syytä ilmoittavia): *koska, kun, syystä että, sentähden että*.
- 5) *Temporaalisia* (aikaa ilmoittavia): *kun, kunnes, jähka, ennenkuin*.
- 6) *Konditsionaalisia* (ehto ilmoittavia): *jos, joshan, ellen (ellet j. n. e.), jollen (jollet j. n. e.)*.
- 7) *Konsessiivisia* (myönnytystä ilmoittavia): *vaikka, jos kohta*.
- 8) *Komparatiivisia* (vertaavia): *kuin, niinkuin, ikäänkuin*.

299 §. *Sivulauseet* voivat myös alkaa *relatiivipronominilla* tai *relatiivisella adverbilla*, esim. *Se poika, jolta sait tämän kirjan, on minun sukuani. Hän aikoo sinne, minne l. jonne muutkin menevät.* Tällaisia sivulauseita sanotaan *relatiivilauseiksi*.

300 §. *Sivulauseet* voivat kolmanneksi alkaa *kysyväisellä pronominilla* tai *adverbilla*, esim. *Tiedätkö, kuka tuo mies on? Hän kysyi, milloin minä tulisin. On epäiltävä, tokko hän tulee ollenkaan.* Tällaisia sivulauseita sanotaan *alistetuiksi kysymyslauseiksi*.

301 §. *Sivulauseet* ovat siihen lauseenosaan nähdén, jota ne edustavat:

1) *Subjekttilauseita*, esim. *Että ihminen lukee, on hyödyllistä. On varsin epätietoista, mitä hän sanoo.*

Minkälaa lauseet sivulauseet voivat olla subjekttilauseita?

2) *Attribuuttilauseita*, esim. *Se seikka, että hän tuli kipeäksi, on minua surettanut. Tunsitko sitä miestä, jolta nämät rahat sait? Minä sain ne pojalta, jonka näet tuolla.*

Mitkä sivulauseet ovat attribuuttilauseita?

3) *Objekttilauseita*, esim. *Luvuletko, että äitisi pian paranee? Sano minulle, mitä hän kertoi!*

Mitkä sivulauseet voivat olla objekttilauseita?

4) *Adverbiaalilauseita*, esim. *Hän juoksi, niin että kompastui. Äiti laulaa, jotta lapsi nukkuisi. En minä mene, koska sinä kiellät. Jahka kesä tulee, lähden maalle. Äiti pelästyisi, jos saisi sen kuulla. Sitä en anna, vaikka minulle mitä luvattaisiin. Hän puhuu, ikäänkuin olisi kovin rikas.*

Mitkä sivulauseet ovat adverbiaalilauseita?

302 §. Sivulause voi myös olla määräys toiselle sivulauseelle, esim. *Kun poika, joka käy koulua kaupungissa, eilen tuli kotiin, oli vanhemmilla iso ilo. Jos olisit niin hyvä, että huomenna, kun sinne menet, kysyisit häneltä, mitä hän tuumii siitä asiasta, josta hänelle eilen puhuin, niin olisin sinulle kiitollinen, koska minun siinä tapauksessa, että hän sinun kauttasi ilmoittaisi minulle ajatuksensa, ei tarvitsisi vaivata itseäni uudelleen hänen luokseen.*

Lisäys eromerkki-oppiin.

Katso 56—63 §§, 174:n huom. ja 280 §:n 2 muist.

303 §. Lyhyiden ja läheisesti toisiinsa kuuluvien päälauseiden väliin pannaan pisteen sijasta *puolipiste* (;), jopa vaan pilkkukin, vaikkeivät lauseet olekkaan toisiinsa yhdistetyt, esim. *Isä läksi ulkomaalle; äiti lähti maalle; veljet jäivät kaupunkiin; koko koti on kuin hajalaan. Toinen meni, toinen tuli. Opettaja kysyy, oppilas vastaa.*

Muist. Pilkkua käytetään semminkin, jos päälauseiden välistä voi katsoa jonkun konjunkttsioonin jääneen pois, esim. *Ihminen päättää, Jumala säättää. Poika juoksi, tyttö huusi, ja kaikki näyttivät kovin pelästyneiltä.*

304 §. Lausejaksot erotetaan toisistaan ja muista lauseista suuremmalla eromerkillä kuin pilkulla, vaikka ne ovatkin rinnastavalla konjunkttsioonilla niihin yhdistetyt, esim. *Täällä olisi hyvin hauska, jos ilma vaan olisi kaunis; mutta kun joka päivä sataa, niin rupee tuntumaan vähän ykstoikkoiselta. — Sinä näytät aina reippaalta, vaikka sinulla on surujakin. Mutta veljesi on taas kuin mikäkin äkäpussi, jos häntä pieninkin vastoinikäyminen kohtaa. — Hän odotti, että minä antaisin hänelle rahaa; mutta minä en antanutkaan. — Hän nukkui sikeässä unessaan. Mutta kun minä vähän nyhjäsin häntä, niin hän heräsi. — Poika vakuutti, että hän tästälähin rupeaisi ahkeraksi; siksi minä nyt luulen hänestä niin hyvää. — Kyllä hän lupasi tulla, jos vaan ehtisi. Tai ehkä hän vaan sanoi niin, jotta ei olisi epäkohtelias. — Luuletko, että minä olen niin visu, etten tahtoisi sitä ostaa? Vai arveletko, etten minä tarvitse semmoista?*

Huom.! Pilkkua suurempia eromerkkejä ovat piste, puolipiste, kysymysmerkki ja huutomerkki.

305 §. Pilkkua jätetään usein pois kahden lauseen välistä, jotka ovat ja konjunkttsioonilla yhdistetyt, esim. *Isä läksi pois ja äiti jäi kotiin.*

Huom.! Poika kohtasi erään tuttavan, joka asui siellä, ja käski häntä luokseen. Kuka käski?

Poika kohtasi erään tuttavan, joka asui siellä ja käski häntä luokseen. Kuka käski?

Mitä merkitsee: *Helsingin rannassa on usein virolaisia, jotka myyvät perunoita ja saaristolaisia, joilla on kaloja.*

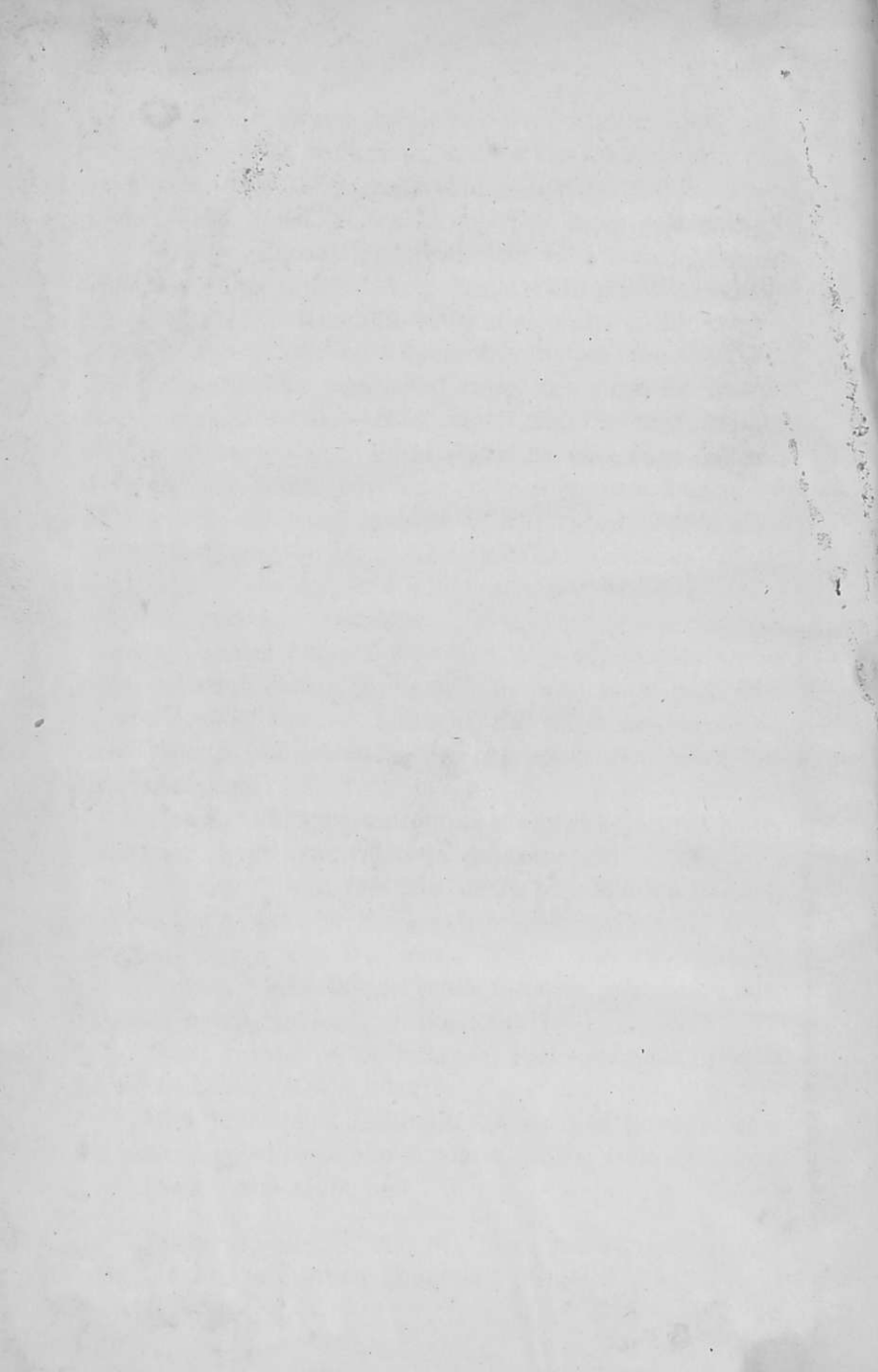
Mikä virhe siinä on?

Lisäys sivulle 58, riv. 5: Mikä lauseenosa on siis näissä esim. toiminnan alaisena? Objekti.

Yuom. kiel. 3.

Kallio

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA

120 101 9813

x

